

mazni. Mint kiállítási nyitány eléggé kifejező és sokat igérő.

Mielőtt azonban a kiállítási területre lépünk, szóljunk először is a területen kívül eső *múcsarnokról*, mely immár fedél alatt van, s mely a kiállítás után is jó hosszú ideig megmarad a magyar művészet (festészet, szobrászat, építészet) állandó csarnokának. Görög stílusú szép épület, melynek tervezője nem a külső díszre, hanem a belső kényelemre helyezte a fókuszot. Művészeink bizonyára meg lesznek elégedve az új épület terméinek tágasságával, a fölülvilágítással s a kényelmes mellékhelyiségekkel.

A kiállítás területére széles *hid* vezet. A hid maga érdekes kiállítási tárgy.

A hidtól balra terül el a *hadügyi kiállítás* nagyszabású csoportja.

Talán van benne némi céltudatosság, hogy a kiállítás ezzel a csoporttal kezdődik. A honfoglalás, a régi dicsőség sok minden nevezetes mozzanata a hadügyvel van szoros összefüggésben s a hadi erő iránt való hódolatunkat fejezzük ki, a mikor a hadászat összes eszközeit és segédzsereit együttesen bemutatjuk. A magyar kir. honvédség, a hadseregszállítók a sziget innesszós részén, a hadi tengerészeti és a közös hadsereg a tulsó részen foglalják el kiállításukkal a számukra főtartott területet. A sziget két partja hajóhíddal lesz összekötve. E kiállításból a közönség meg fogja ismerni a hadsereg óriási szervezetét és órapontosságú gépezetét. Fogalmat nyerünk a hadsereg adminisztrációjáról s arról a sok széles és millió apróságáról, melynek minden csekély részecskeje szerves összefüggésben van a hadsereg egyszerű gépezetének rendszeres működésével. Ilyen nagyszabású hadügyi kiállítás eddig csak egy alkalommal volt: az 1889-iki párisi kiállítás. De a francziák inkább az érzelmek mozgatóására helyezték a színt. Híres csaták diorámáját, a franczia hadi dicsőségnek panorámáját mutatták be. A mi hadügyi kiállításunk a helyes szervezetet s annak összes kellékeit tárja elénk, tehát inkább az észre és érteleme appellál, hogy meggyőzze a nagy közönséget arról a fontosságról, melyet hadügyünk helyes szervezésének tulajdonítani kell, főleg ma, mikor szükség esetén minden egészséges férfi katonai szolgálatra alkalmazható lesz.

A *Nádor-szigeten* egy kis vendéglőn kívül három nagyobb épület vonja magára figyelmünket. Ezek *Budapest főváros pavillonja*, a *kereskedelmi-, pénz- és hitelügy pavillonja* és *József főherceg pavillonja*.

Budapest székesfőváros nagyszabású csarnokában be fogja mutatni a főváros szellemi és anyagi fejlődésére vonatkozó adatokat; a száraz statisztikai táblázatokon kívül szelvényeket és modelleket minden nevezetesebb alkotásról, mely a fővárosnak nemcsak rohamos fejlődését, hanem emberiségi és művelődési intézményeit dicséri.

A *kereskedelmi* csoportban először szerepel majd nálunk a kereskedés és ennek minden fontosabb segédesszöke, főképp a pénz- és hitelügy lehetőleg történeti fejlődésük szerint bemutatva. Sok leleményességre és ügyességre volt szükség, hogy e csoportot a nagy közönségre nézve is vonzóvá és érdekessé tegyék. És ez a cél már ma biztosítottnak mondható. A pénz- és hitelügy, a biztosító intézetek első kezdetitől fogva lesz bemutatva többek között u. n. egyéni grafikonokban. Igen érdekes lesz a vásár történetének bemutatása diorámaszerű képekben, a szállításiügy fejlődése, a kereskedelmi testületek és kamarák csoportja, a működésben levő tudakozó iroda s a reklámügy rendkívül változatos és érdekfeszítő gyűjteményei.

József főherceg igen díszes s az ezredvi ünnephez méltó pavillonjában föl fogja tüntetni uradalmi termelésének eredményeit.

Mielőtt utunkat tovább folytatnánk, tegyük sőtát a Széchenyi-szigeten, mely kizárólag a *történelmi főcsoportot* foglalja magába. Az épületcsoport eredetisége már messziről magára vonja figyelmünket. Századok története látszik rajta már kívülről is. Mutatja Szent Istvántól kezdve a közelmultig a hazai építészet-történet legkiemelkedőbb mozzanatait, az Árpád-kori templomot és zárdát, a középkori lovagvárakat (Vajda-Hunyad), a közelmult renaissance-épületét s az átmenetekben és díszítésekben a nevezetesebb építészeti alkotások emlékeztetéses maradványait, u. m. a segesvári vártornyot, a csőtörtőkhelyi kápolnát, a bártfai városházát, a friesi

vár, a Thököly-vár, stb. egy-egy érdekes motívumát. A renaissance-udvart remek szobrocskák díszítik, melyek mindannyian egy-egy eszmét, egy-egy jelvényt képviselnek. A csarnokok belsejének csudálatosan változatos tartalma elénk tárja az ezer év kultúrtörténetét egyes kimagasló eseményeiben, a mint a hadviselés fejlődésének sokféle mozzanatait, az egyházi és világi műtörténet feljegyzéni való eseményeket hagyott hátra, a mint műemlékeink és történelmi kincseinek egymás mellé sorozása a tudás, a vitézség, a munka, a szorgalom maradványait mint főmaradot vagy helyreállított emlékeket tárja a kegyetes utódok szemlélete elé. Itt fogjuk látni ő felsége a *királyi magányüteményeiből* a Magyarországra vonatkozó emlékeket, egyház-fejedelmek és főurak nagyérdékű műkincseit. Külön kis épületekben a régi vadászat, a régi halászat és a pásztortudás lesznek érdekes csoportokban feltüntetve. Szóval a történelmi főcsoport retrospectív jellege minden magyar ember szívét meg fogja szólaltatni, fölkelti a kegyelet érzését, a tiszteletet a mult iránt, de föl fogja ébreszteni bennünk azt a tudatot is, hogy ha az ezer esztendő küzdelmeinek és háborúinak láncolatát történetén a sok balserenese visszavetette is a mi művelődési fejlődésünket, a mi hátunk volt a lépcső, melyen az európai nemzetek kulturája fejlődni tudott. A mi bennünket a fejlődésben föltartóztatott, az a többi nemzeteket előbbre vitte. Míg mi harcoltunk, vagy fegyverszünetet tartottunk, addig a nyugati népek békén élhettek s fokozatosan, nyugodtan fejlődtek.

A mult dicsőséges emlékeinek méltatása után elhagyjuk a szigetet, hogy megismerjük a *mai Magyarországot*. A Nádor-szigetre vezető ódon hidon áthaladva, fölkeressük a kiállítás felső zugát, a *kiállítás faluját* az ő érdekes csárdájával, templomával, község-házával, iskolájával, kórházával s tüzoltó-telepével. E különlegességek részben történeti érdekűek, főleg azonban *minta* gyanánt szolgálnak arra nézve, hogyan építsen a legkisebb falu kórházat, tüzoltó-telepet, község-házat és iskolát. E típusok tehát oktató jellegűek is. A házipart külön csarnok mutatja be, a templom körüli vásárbódék pedig alkalmat fognak szolgáltatni nevezetes háziipari különlegességeink forgalomba hozatalára. A faluban látni fogjuk Magyarországnéprajzát, az egyes vidékek típusait, a mint ezek a nép hamisítatlan otthonában kifejezésre jutnak s a jellegzetes házakban — az élet után készített bábokon — látni fogjuk magát a népet, mely ez országot lakja, eredeti viseletében és jellemző szokásainak föltüntetésével. Látni fogjuk a nép életmódját, részben házi foglalkozásait s megismerjük a még kiaknázatlan kincseket, a melyek a nép tehetőségében és szorgalmában rejlenek. Ezeket fogják föltárni a magyar (alföldi, dunántúli, palóc, székely), a szász, a sváb, a román, szerb, tót, bolgár, vend és más vidékek legjellegesebb házaival, melyeket nem a képzelet teremtet, hanem a melyeket a hely színén eszközölt fölvételek pontos és hű utánzatai gyanánt készítettek. Tehát nem eszményített épületek, berendezések és emberek lesznek a faluban, hanem a való, igaz élet, a mint az az ország illető részeiben található. Szóval együtt lesz itt Magyarország igazi ethnografiája.

A háziipari csoportok után következnek az *őstermelés* az ő számtalan csarnokaival és pavillonjaival.

A határmezsgyén azonban *Bosznia és Hercegovina* külön kiállítás foglalta el igen nagy területen. A történelem sok fontos mozzanata köti hozzánk ez okkupált tartományokat s ha önként jelentkeznénk, ők is részt követelnek ezredvi ünnepünkben, ennek csak örülhetünk. Egy nagy iparcsarnokon kívül kisebb, az ethnografia feltüntetésére alkalmas épületek is lesznek a bosnyák területen. A bosnyák kormány természetesen nagy gondot fordít Bosznia és Hercegovina művelődésének és haladásának méltó bemutatására.

Az *őstermelés* befogadására szolgálnak a következő főbb épületek: a nagy mezőgazdasági csarnok, a *selyemtenyészés*, a *vízépítészet*, az *erdészet*, *meteorológia*, *dohányjövődék*, a *tejgazdaság*, a *kertészet*, a *szőlészet*, *borászat*, a *ménesbirtokok pavillonja* és az *időleges kiállítások csarnoka*. Ide tartozik még (a hid mellett elhelyezett) *halászati pavillon* s több magán-pavillon, u. m. *Koburg herceg*, *Frigyess*

herceg, *gr. Bathhány*, *Földváry gazdasági pavillonja*, *Mauthner kertészeti pavillonja*, *tejelárusító- és fa-pavillonok* (Nedelko, Lord stb.)

A mezőgazdaság és erdészet sokféle ágazatai fel fogják tárni mindazt a vívmányt, a mit a földművelés különböző ágai, a kertészet, a borászat, az állattenyésztés, az erdészet és vadászat terén legújabbban elértünk sikerült. A mit szemléltetőleg bemutatni nem lehet, azt pótolni fogja a statisztika és a leíró, ismertető tudomány. Ez a csoport is úgy lesz rendezve, hogy a túlnyomóan földművelő Magyarország egész gazdasági fejlődése oktatólag hasson nemcsak a magyar emberre, hanem a külföldre is. A külföldi nálunk talán a gazdasági tevékenység számos ágában tanultak valamit, de legtöbbet abból az okszéri haladásból, melyet mezőgazdaságunknak helyes irányokban való fejlődése legújabbban fölmutatni képes.

A mezőgazdasági csoport és az igazgatósági épület közötti rész a *horvátoké*. Horvát testvéreink még sohasem vettek ily nagy arányokban részt egy-egy kiállításban, mint ez alkalommal, s e tény politikai fontosságát nem szabad kicsinyelnünk. Nagyszabású ipar- és mezőgazdasági csarnokban fogják termelésük erejét bemutatni. Lesz külön műcsarnok, borászati és kóstoló-csarnok és erdészeti pavillonjuk. Mindez pedig külsőleg is kellőleg kiaknázva s belső értékében is méltóképen föltüntetve. A horvátok kiállítása most tiszszerakkora lesz, mint az 1885-ki kiállítás.

Lejebb haladva a kényelmesen berendezett *igazgatósági épület* felé, útban találjuk a *szi-vallyutelepet*, melynek az a rendeltetése, hogy a tűzvédelmi intézkedéseket a legnagyobb mértékben biztosítsa; az igazgatósági épület mellett van a *rendőrkapitányok épülete*, egy *dunai halászcserda*, az *aquarium*, a *kereskedelmi tengerészet* és a *folymahajózás helyiségei*, mely utóbbi számára az eddigi új korsolyacsarnok alakították át.

Visszatérve az erdészeti csoport végállomáshoz, a területen egymás mellett találjuk a mezőgazdaságból fejlődött két hatalmas ipar-ágnak pavillonjait, a *czukor-ipar* és a *malom-ipar*é. (A szesz-ipar az iparcsarnokba szorult, a szesz italok csoportjába.) A czukor-ipari pavilon e gyorsan föllendítő iparágunk mai állását fogja bemutatni. Érdekesebb lesz a *malom-ipar*, mely a legrégebbi időkől fogva egész a mai napig mutatja be fokozatos fejlődését. Az első őrlőmalomtól kezdve látni fogjuk a vízi-, szél- és szárazmalmot, a gőzmalmot, s ez utóbbit első kezdetektől fogva mai hatalmas arányaig. Az őrlés folyamatát is lehetőleg be fogja mutatni ez az iparcsarnok.

A *Ganz-gyár pavillonjával* kezdődik az *ipari csoportok* bemutatása. A nagy Ganz-féle gyár, mely a vas-, fém- és gép-ipar, az elektrotechnika s a waggonyártás terén fogja hatalmas erejét föltüntetni, méltóképen kezdi meg az ipari csoportokat. Körülötte sorakoznak a *bihar-szilágyi petroleum-ipar*, a *budapesti ásványolaj-s* a *magyar petroleum-ipartársulat* apró pavillonjai, melyeknek tartalma szintén új és érdekes lesz a szemlélő nagy közönségre nézve.

A *régi iparcsarnok* megtűjtja és kibővíti foglalta magába a nagy ipari csoportokat, u. m. az élelmi cikkek és szesz italok, a vegyészeti, az agyag- és üvegpipar, a bőr-, ruházati és szövőiparok, az arany-ezüstművek és apró-áru ipar, végre a butor-ipar és dekoratív lakberendezések nagyarányú csoportjait. Az iparcsarnokban főleg a szövő-ipari gépeknek működésben való bemutatása fogja a nagyközönséget érdekelni; de a többi csoportoknál is azt az elvet alkalmazták, hogy nem unalmas kirakatokat, hanem eleven ipari életet kell a közönségnek mutatni. A kiállítás baloldali területén is folytatódik a hazai iparnak bemutatása.

A *közelkeltési csarnok*, mely a Magyar Államvasutak kiállítását is magában foglalja, főleg a vasutak terén oly érdekes és tanulságos gyűjteményt mutat be, mely iránt a szakkörök már most is méltán érdeklődnek.

A *kazánház* mögött a 14,000 m² területű *gépcarnok* a hazai mezőgazdasági és ipari gépeken kívül a kétoldalt elfutó karzatok a munkagépeket fogja működésben bemutatni. A *magyar államvasut gépjármű* pavillonja e hatalmas ipartelep sokoldalúságát és sikereit fogja föltüntetni; a *papír-ipar* és a *sokszorosítóipar* (könyv- és könyvnyomtatás, fényképezés,

stb.) pavillonja számos gépet fog a közönségnek bemutatni. Az eddig a laikus publikum által ismert nyomási műveleteken kívül az értékjegyek, a színes nyomás, a finom nyomás minden érdekes változata be lesz mutatva, sőt egy körforgó gép állandó kiállítási napilapot fog «termelni». A könyvkötészet is szemléltető módon lesz mai fejlődött technikájában elénk tárva.

A nyomdával majdnem szembe kerül a *sajtó-pavillon*, mely az egész közművelődési csoportot (irodalom, könyvészet, tudományok, irodalmi és közművelődési egyletek és intézetek, statisztika és sajtó) felöleli. A sajtó munkái számára külön kiemeltben berendezett dolgozó- és fogadóhelyiségek lesznek rendelkezésre.

A terület csücskébe esik az *építő-ipar* csarnoka, mely az utolsó időben oly nagy mértékben fejlődött *építő-ipar* és a *vas- és fémipar* befogadására van szánva. E körül sorakoznak a *járművek csarnokai*, a *posta-*, *távírdá- és telefon-pavillon* s a *nagyarányú bányászati és kohászati csarnok*, mely utóbbi a vas-, fém- és köszénbányászat eredményeit fogja elénk tárni. A bányászati és kohászati csarnok eredményeinek kiegészítésül szolgálnak e környék pavillonjai, a *ríma-murányi salgótarján*, a *szab. osztrák-magyar államvasutársaság uradalmi, az urikányi-zsilvölgyi, Unió vasúti, magyar áll. köszénbánya*, a *Nöbel dinamitgyárának pavillonja* s ezek között egy-kettő más csoportból ideszorulva, u. m. a *Buchwald-féle vasbutor*, *Nedelko-féle* és a *Thonet-pavillon*, *cement-házak*, stb.

Az *oktatóügyi csarnok*, egy szép görög stílusú nagy épület mutatni fogja, hogy a tanügy terén az utolsó negyedszázadban rendkívül sokat haladtunk, de az is ki fog belőle tűnni, hogy a jövőben való további tevékenységre is van még elég terünk. Ide tartozik még a közelben levő *tornacsarnok* s a faluban elhelyezett *minta népiskola*.

A közoktatásügyi csarnok mellé került az *igazságügyminiszterium pavillonja*, mely a mezőgazdaságból fejlődött két hatalmas ipar-ágnak pavillonjait, a *czukor-ipar* és a *malom-ipar*é. (A szesz-ipar az iparcsarnokba szorult, a szesz italok csoportjába.) A czukor-ipari pavilon e gyorsan föllendítő iparágunk mai állását fogja bemutatni. Érdekesebb lesz a *malom-ipar*, mely a legrégebbi időkől fogva egész a mai napig mutatja be fokozatos fejlődését. Az első őrlőmalomtól kezdve látni fogjuk a vízi-, szél- és szárazmalmot, a gőzmalmot, s ez utóbbit első kezdetektől fogva mai hatalmas arányaig. Az őrlés folyamatát is lehetőleg be fogja mutatni ez az iparcsarnok.

Ugyanezen tájon lesz a *vidéki sörgyárak kóstoló-fülkéje*, kapcsolatban a *hazai szalámi-gyárak* termékeinek áruba bocsajátásával.

Az *egészségügy* a régi műcsarnokba kerül, e mellett a mentők pavillonja, a balneológiai pavillon és a gyermeknevelésügyi pavillonja együttesen fogják az egészségügyi csoportot képezni, s mindegyik a saját különlegességeivel kiapadhatlan forrása lesz az érdekes látnivalóknak.

A főépületben, t. i. az 1885-iki kiállítási műcsarnokban lesznek az orvosi tudomány fejlődését feltüntető eszközök, statisztikai táblázatok, a közegészségügyi intézmények és intézetek terén elért eddigi eredmények. Ezt a részt nagy gondal rendezi a kiváló szaktekintélyekből álló csoportbizottság. A főépület mellett levő *balneológiai pavillon* ásványvizeink és fürdőink gyűjteményes kiállítását érdekes és változatos fülkékben fogja részben diorámaszerűleg, részben a kereskedelmi érdekek szempontjából feltüntetni, úgy, hogy az idegen első pillanatra tájékozva legyen ama kincsekről, melyekkel hazánk a balneológia terén dicsekedhetik. A harmadik épület «a *gyermek pavillonja*» lesz. Föl fog tüntetni mindent, a mi a gyermek-egészségügyre vonatkozik, a gyermek játékszereit, a gyermekszobát (részben ethnografiai szempontból), a gyermek-egészségügyet s mindezt oktató formában, úgy hogy a legegyszerűbb parasztszónyora is ráragadjon valami okulás abból, a mit itt a leghiresebb gyermek-orvosok szemléltető módon bemutatnak. Végre e csoporthoz tartozik a *mentők pavillonja*, mely egy teljesen felszerelt mentő-állomást mutat, egyrészt azért, hogy a kiállítás területén begyakorolható netaláni szerencsétlenségek esetén a mentők az első segélyre mindig kéznél legyenek, másrészt pedig azért, hogy a vidéki városok ennek az expoziturnak mintájára szervezhessék saját területükön az önkéntes mentőtársaságokat, mely a fővárosban aránylag igen rövid idő alatt igen jelentékeny eredményeket ért el, s mely ennél fogva a főváros egyik legelőkeltebb humanitárius intézete.

Hátra van még a *kiállítási korzó* ismertetése. Ez az igazán nagyszabású díszter a közönség

szórakoztatására van szánva. Az iparcsarnok előtt hatalmas ballusztrádok emelkednek. Az e között és a második föléjárati közötti tér remek díszkertet fog képezni, melyen legjobb kertészek vetekednek majd egymással művészetük bemutatásában. Balra emelkedik az ünnepélyek csarnoka a nagy ülésnek, hangversenyek, esetleg ünnepi bankettek számára. Ugyanebben lesz az előadó művészet kiállítása csoportosítva.

Jobbról és balról a *négy kőbányai sörgyár vendéglője*, a korzó mentén *pezsögőpavillonok*, egy elegáns *kávéház*; a közepén a *zenepavillon* körül apró, stílszerű *elárusító-bódék* (szivar, ujság, stb. számára) s elől a korzó főterédekessége, a *fontaine lumineuse*, a színes szökőkút, mely nagyobb és impozánsabb lesz, mint az eddigi országos kiállítások hasonló alkotásai és színes villamos fényt szóró sugárai szivárványként fogják esténként beragyogni az egész kiállítást és ennek közönségét. Maga a villamos szökőkút Sió regét fogja ábrázolni és Mátrai Lajos szobrászunk sikerült alkotása.

Ime ez a kiállítás általános képe — meglehetősen szárazon leírva.

Ha azonban a képzelet segítségével hozzávárazsoljuk az eleven képet, az életet, a ragyogást, a fényt s a szórakoztatást is, melyről kellőképpen gondoskodva lesz, magunk előtt láthatjuk az ezredvi ünnep központját, mely méltó minden magyar ember s az egész művelt világ érdeklődésére s melynek teljes sikeréhez csak az szükséges, hogy azt politikai zavarok ne gátolják, s hogy első sorban a magyar közönség a kiállításon való megjelenésével és részvétével teljesítse a nagy nemzeti vállalattal szemben reá háramló kötelességét.

Gelléri Mór.

A TÖRTÉNELMI KIÁLLÍTÁS PALOTÁI.

Az ezredvi orsz. kiállítás megnyitásától immár csak nyolcz hónap vilaszt el bennünket. Ezen hátra levő idő rövidségéből magyarázható az a lázas munkásság, melyet a kiállítás tényezői mindez irányban kifejtettek.

A ki a nyári hónapok előtt látta utoljára a városiortet, nem fog reá ismerni a fölépült, vagy épülő félben levő pavillonok nagy száma miatt. Mindenféle ezer meg ezer szorgalmas kéz dolgozik és fáradoz a hajnalról napestig. A sétáló nagy közönség kiváló érdeklődéssel szereti fölkeresni a kiállítási terület egyes pontjait, még pedig olyan számmal, hogy a látogatók tömege itt-ott már-már hátráltatja is a munkásokat. Ez az oka, hogy az őszi évad befejeztéig el fog készülni az egész kiállítási terület befoglaló kerítés, melyen belül a munka, hatványozott buzgalommal és akadálytalanul fog folyhatni.

Legtöbb bámolója van a történelmi főcsoport palotáinak, melyek a Széchenyi-szigetet egészen ellelik. Ezen épület-csoport munkálatait haladta a kiállítás területén legelőbbre. Ha meggondoljuk, hogy 1894. évi július 2-ikán tették az első kapavágást a szigeten s ime, egy év alatt mily óriás paloták készültek: az eredmény gyorsaságával ép úgy meg lehetünk elégedve, mint a kivalt szabatosságával és csinájával.

Mellekelt képeink a fő partjának alkalmas pontjairól készített fényképfölvételek után mutatja be a főcsoport palotáit.

Egyik kép balsarkán, a főbejárati szolgálatkapu két torony közé ékelve látható; az alacsonyabb torony Segesvárról van véve, a magasabb torony önálló alkotás, hazai emlékekről vett motívumokból (erkélye a vajdahunyadi várról) van kölcsönözve. A kapu hadi ormózata (Zinnen) Diakovárról van véve és a vár órenke szolgálóland tartózkodó helyül, a ki korhű öltözetben, alabárdot tartva kezében, kényelmesen sétálhat mögötte föl s alá.

A kis torony mellett levő nagy palota-rész a XIV. századi csücsives stílus szellemében alkotott emeletes épület, melyet szögletes kis loggia köt össze a vajdahunyadi, u. n. «Ne bojsza» toronnyal, s ez utóbbihoz a Hunyadi János kormányzó által épített vajdahunyadi emeletes palota másolata simul, négy remek erkélyével, míg ezen épületcsoportot a palotához illesztett szentély fejezi be, mely a székes-csőtörtőkhelyi kápolna emeleti részének hű utánzata.

A renaissance és barokk stílus épületből képzőnk keveset látni. Legjobban a lőcsői régi torony vehető ki rajta, óra-lapjával és bejárattal, melyen át az esztergomi Bakocs-kápolna híven másolt helyiségebe lehet bejutni. Kivehető még a fő kupola is, mely a gyulafehérvári kapuról van ide varázsolva; a többi apróbb kupola, valamint a brassói Katalin-bánya torony végződése egymás által részben fődve, képzőnk nem láthatók.

A román-kori csoport egy részét, melyben a Felső számúra berendezendő helyiségek lesznek, bátyaszerű toronyával és épülő terraszával másik képzőnk mutatja, a főntebb leirt föléjárattal és a hozzávezető fahidddal együtt. A román csoport teljes képe a tó tulsó partjáról látható (a palota, a kolostor és a jaáki templom mintájára épült kápolna), melyet más alkalommal fogunk olvasóinknak bemutatni.

Jelenleg a csücsives kápolnát a renaissance épülettel egybekapcsoló erődítményszerű várfalakon dolgoznak, melyek a különféle stylekben alkotott épületek összetartozását lesznek hivatva kiemelni s e mellett a hadtörténeti csoport régi ágyúinak és várpuskáinak elhelyezésére szolgálnak.

Az épületek belsejéről, melyekben a munka szintén serényen folyik, ezúttal bővebben nem szólunk. Lesz alkalomunk sikerült fölvételek alapján tüzetesebb ismertetéseket adni akkor, a mikor korhű díszítésű egész pompájával elkészülnek. Annnyit azonban már most jelezhetünk, hogy a csücsives épületben a vajda-hunyadi vár földszintű lovagterme már elkészült, az emeleti részt pedig most boltozzák. A renaissance épületben mintegy 8 terem csaknem teljesen készen van, s ezenfelül most dolgoznak a Bakocs-kápolna belsején és a herceg Esterházy-féle terem sorozatán, mely utóbbi szintén egyik kiváló látványossága lesz a történeti főcsoport korhű berendezési belsejének.

A székes főváros intéző köreinek kiváló egyéniségei igen sűrűn látogatják a szigetet s egészen el vannak ragadtatva ezen alkotások szépségétől. Hangos kifejezését hallottuk egyfelől annak, hogy mennyire kár volt ideiglenes épületek gyanánt alkothatni e palotákat, más felől pedig teljes készségeket fejezték ki az iránt, hogy a kiállítás után, a meddig fentarthatók lesznek, részokról mindent el fognak követni arra, hogy még sokáig gyönyörködhessünk bennük.

Emér.

A KERTBEN.

III.

Dal a kertefáról.

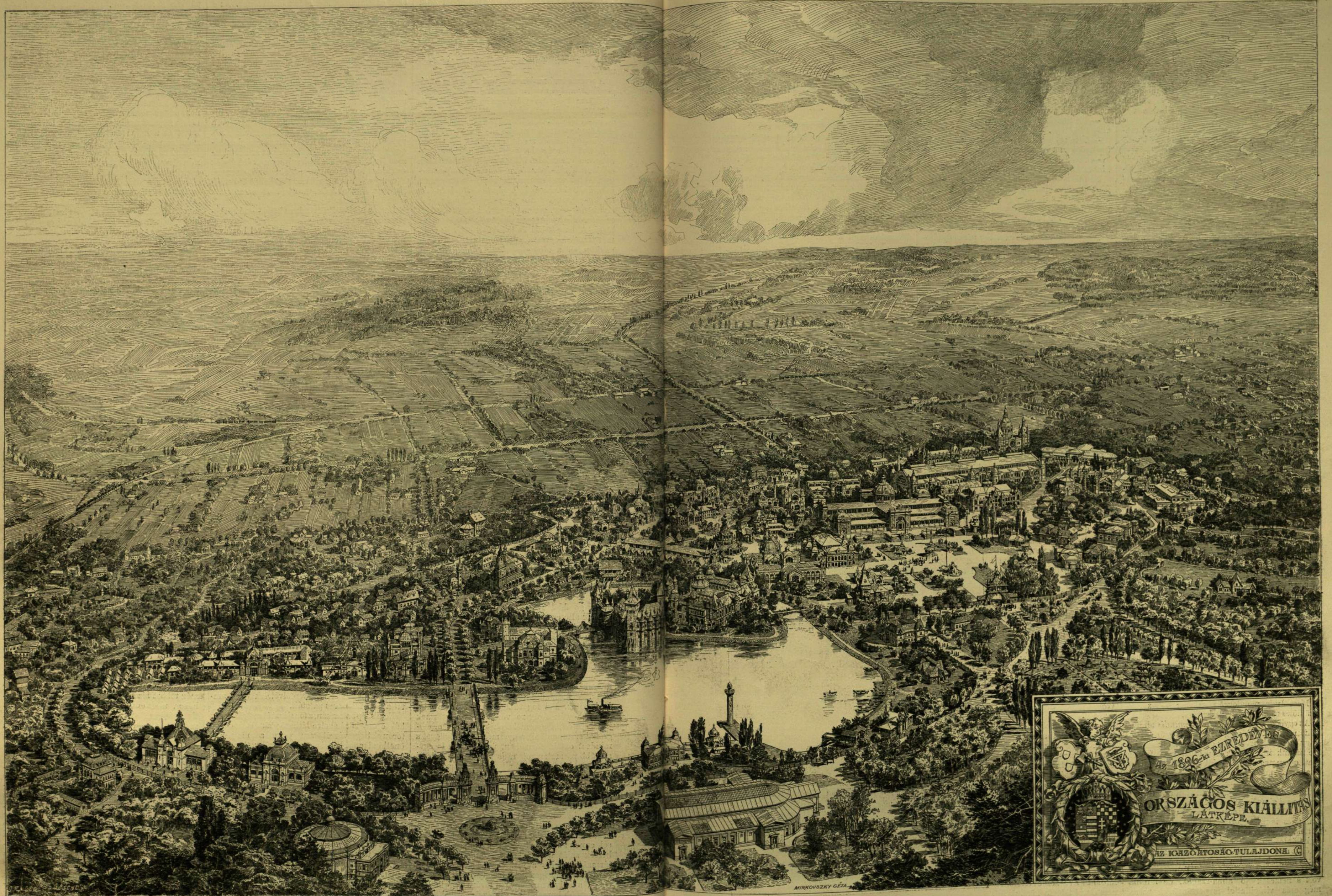
Flammarion azt írja, hogy ismert egy jázminbokrot, mely nyolczszor átbújt a deszkakerítés hezágnán, hogy a napnyire jusson. Ágait egy megfigyelő mindig visszahúzálta az árnyékba, azt remélve, hogy végre kifárasztja a jázmin erélyét, de nem sikerült neki.

A fenséges csillagregék tudós költője abból azt a következtetést vonja le, hogy a növények önfentartási ösztöne a szükségben szinte öntudatos akarattá válhat.

Hát én pedig ismertem egy kertefát, — sőt most is ismerem, mert a kertünkben él, — mely még többet bizonyított, mint az az okos jázminbokor, mert ennél a kertefánál az akarati pozitív erénye emelkedett, az öntudatos anyai-szeretet erényévé. S a mit egykor a római jeles matróna, Cornelia szép szavakkal mondott, azt a mi derék öreg kertefánk szép tétével fejezte ki.

Pár évvel ezelőtt azon a forró száraz nyáron, melynek rendkívüliségét legjobban jellemezte akkor a lapoknak az a trefás hire, hogy a fővárosi állatkertből az indiánok elmenekültek a legforróbb Afrikába hűsölni, mert nem bírták elviselni a magyarországi hőséget, — ezen a tikkasztó nyáron a kertek és mezők szinte elepedtek a folytonos szárazságban. A föld összeroppedezett, a gyöngébb növényzet megölte a szomjúság, a források kiszáradtak és az egész lankadó, hervadó, haladokló természet egy néma segélykiáltást fejezett ki, egy hűs környéget esőért, vagy legalább egy kis hűs borítatlant.

Az udvart s a kertet folyton kellett locsolni, de alig álltuk meg, hogy az utcára is ki ne

AZ 1896-OS EREDEYES
 ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS
 LÁTKEPE.
 AZ IGAZGATÓSÁG TULAJDONA.

menjünk megöngöztetni a sétány fáit, melyeket csak azon tavaszon ültettek, s fiatal fejként most oly inségesen sapadozott s olyan szomorúan álltak ablakaink alatt, mint valami néma koldúgyermek. Igen sajnáltuk őket.

Pedig idebenn is nagy volt az inség! A rózsák, ha reggel kinyitlaktak, délre már nemesek elhervadtak, de egészen össze is voltak száradva. Az almafák déli oldalán a fejletlen almák barna foltokat kaptak, a mint a nap megsütötte s aztán mint féligszült almák estek le a megrepedezett földre a többi hullott közé. A szilvák összetöppedtek éretlen aszalványokká s úgy borították a kiégett füvet.

Minden gyümölcsfa lehullatta termését, csupán az az egy körtefa nem, melyet előbb ama nevezetes jázminbokor fölé emeltem.

Ez a derék, önfeláldozó körtefa nem hagyta elpusztulni körte-magzatait, melyek pedig megszámlálhatlan mennyiségben csüngtek ág-karjain. Elszenvetett minden inséget, égető forró-ságot, epeztő szomjot, sőt megfosztotta magát hús, zöld sítőzékétől is a legutolsó levél-diszig, csakhogy megtarthassa kisdédét.

Elhervadt, megszáradt lombja pirosan, sárgán, barnán borította alatta a földet, mikor áldoztat hozta utolsó levélkéjét is, de annál erősebben ragaszkodott édes gyümölcseihez, melyekből egyetlenegy sem hagyott leesni.

Nagyon furesa látvány volt egészen levél nélkül az a nagy fa, melynek magasba nyúló kopasz, barna ágai tele voltak rakodva nagy zöld téli körtekkel. S ez annál különösebb volt, mert mellette még két ugyanolyan fajtájú nagy körtefa állt, s azoknak minden gyümölcsük lehullt, de fénylő zöld leveleik megmaradtak.

E két társának mintha csak azt mondta volna ez az éreyses körtefa is, a mit egykor Cornélia csecskő barátainak mondott: „Ime, az én ékességem, az én gyermekeim.”

Azóta hallottam, hogy az ilyen önzetlen szép viselkedés gyakrabban előfordul a fáknál. E szerint hát náluk nem megy oly ritka éreys számba, mint hajdan Rómában, mert ott csak egy Cornéliáról emlékszik meg a történelem. Bár higyük inkább, hogy sokan voltak ott is, kik úgy érezték és gondolkoztak, mint Cornélia s úgy eszedtek, mint ez a derék körtefa, — csak talán nem volt alkalmuk beszélni is róla. Hisz épen abból a körből írja Seneca: „*Oh, mennyi sok nő nemes tetteit borítja homály!*”

IV.

Az oltványok.

Kicsiny leányka voltam, mikor édes atyám oltványokait utána hordoztam a faiskolákba. Ő atyám az én kezemet tartotta s vigyázott reám, én pedig a kis kosár fülét fogtam s vigyáztam, hogy az oltványos vászonszeletek s a megszámozott apró fatáblácskák ki ne essenek. A kést, kis fűrészt s ágascskákat édes atyám maga vitte.

Igy mentünk aztán az oltványosban fától fához, és nemesítettük a vadócokat, már a mennyiben édes atyám oltott, én pedig néztem és örültem neki.

— Az első gyümölcs róla a tiéd lesz kis leányom, — mondta minden beoltott kis fánál.

De drága atyám korán meghalt, s munkájának gyümölcsét mások szedték.

Mi Juliával édes atyám leányai vagyunk, s szintén elkezdünk fát nemesíteni.

Most Julia mondogatja nekem: — Az első gyümölcs róla a tiéd lesz, drágám.

Az egyik oltványra egy „*gloria mundi*” almafa volt, melynek állítólag akkorák a gyümölcsei, hogy méltán lehet a világ dicsőségének nevezni. De nálunk inkább a fája volt az, mert pár év alatt olyan nagyra nőtt, mint másutt más fa tiz-tizenöt év alatt sem. De almát nem láttunk rajta.

Hanem a kert megtanít várni türelmesen, s végre a mi almánkban egy szép, meleg tavaszon a gyönyörű, nagy virágok tömege után néhány gyümölcs is mutatkozott. Ezek a mint gyorsan nőtték, oly gyorsan kevesbedtek is, mig aztán a legkülönfélébb balesetek után, nem maradt belőlük csak öt darab. Hanem ezek aztán méltók is akartak lenni a nevékre, és őszig rendkívül nagyra nőttek. Szép, czikkelyes alakjuk volt s nemesek jó alma-szaguk, de mintha még erős virágillattal is parfümöztek volna magukat, mig színök lassan citrom-sárgára

vált, — vagyis inkább: olyan fényes sárgák voltak és olyan jószagúak, mint a birsalmák.

Igen örülünk nekik s folyton jártunk nézni, hogy üldögélnék ott kedves nyugalomban az ágakon és mint lesznek mindig nagyobbak, sárgábbak és fényesebbek.

— Az első a tiéd lesz, drágám, — ismételte Julia.

Ekkor egy reggelre ellopták mind az öt almát.

Emil bátyám megharagudott, a mint ott álltunk az üres gloria mundi fa alatt, de hogy mi ne sajnáljuk a veszteséget, tréfálva mondta:

— Sic transit gloria mundi! Így mulik el a világ dicsősége.

— Nem így mulik el, — nevettem én, — de így lopják el a világ dicsőségét is!

— Töled lopták el, — zúgolódott Julia, — hisz az első a tiéd lett volna.

Ez utolsó szavakra a bánat madara átszállt felettem, és sötét szárnya árnyat vetett szívemre. Mert egyszerre eszembe jutottak azok a legelső oltványok, gyermekkorom örömei, melyeknek gyümölcsétől a balsors egy borzasztó veszteség által fosztott meg.

Pedig most nekem is van egy pár szép oltványkám. És ezek közt egy oly silány tükés szilva, mely nemesítés előtt csak egy fokkal volt jobb a kökénynél, most már narancsbarackot terem nekünk.

Ezt a fácskát különös szeretettel szoktam nézni, mert szerény kis léteivel mindig úgy áll előttem, mint élő czáfolata Schopenhauer azon állításának: „Abban fáradozni, hogy az ember karakterének hibáit moralizálással megneveljük, épen olyan vállalat lenne, mintha a tölgyfát arra akarnók vinni, hogy barackot teremjen.”

Csakhogy a tölgy már magában véve egy kimagasló nemes fa, melytől baracktermést kiereszkölni akarni nem a nemesítés kísérlete lenne, de képtelenség. Már pedig képtelenséget jó lélekkel még fáktól sem kívánhatunk! Hanem itt van az én kis barackoltványom, mely a tölgyhöz képest csak a fák csöcselékéhez tartozott, mikor még silány kökényszilva volt, és mégis a nemesítés által „*arra vittük*”, hogy most felséges narancsbarackokat terem.

S ha a moralizálás talán kárba veszt is egyeseknél, de az egész emberiség sorsát mégis csak az vitte előbbre. Mert morál nélkül most is abban az állapotban volnánk, melyben az emberek egymást kölcsönösen csak ételnek, betevő falatnak tekintették.

De mért czáfolgatunk itt mi ketten, én és a kis barackfám? Mikor mellettünk van a brit óriás és könnyedén hártja el a súlyos csapást, melyet a „nagy Arthur” az igazságra akart mérni.

— — — — — Mi a Természetet segít, az eszköz, a Természet. A mesterség fölött, mely a természetet bírálja, van A természet művészet! Hiszen Vad többet oltunk... jobb rugyet S a durva kéregt így... Megnemesítjük. Oly művészet ez, Mi megvárja, módosítja a Természetet s természet maga is!

Különbön megvallom, keveset ismerem Schopenhauer munkáiból. De azokban, melyeket ismerem, folyton változva találtam a szépet és rútát, jót és rosszat, tévedéseket és igazságokat. Bár az utóbbiak gyakran csak pillanatnyi igazságok, csak múló hangulatok múló igazságai.

Már pedig a pillanatnyi igazságok csak futó felhők az emberiség láthatárán, mig az örök igazságok úgy ragyognak lefelettünk, mint az álló csillagok és keresztül fénylenek minden időkn.

De Schopenhauer hasonlatát, a moralizálás hasztalansága s a barackot teremni nem akaró tölgyfa közt, még csak pillanatnyi igazságnak

sem vehetjük, mivel a nemesedhetés magának a természetnek az alapelve. És *Priapos*, ki megteremtette az embereket fákat oltani, megérdemelte, hogy azért halás tanítványai az istenek közé számítsák. Mert van is abban valami isteni, ha csak egy növényt is, mely a természetből silány, megnemesítünk.

B. Büttner Lina.

FRANCZIAORSZÁG ÚJABBKORI TÖRTÉNETÉBŐL.

III.

A parlamenti kormányrendszer.

X. Károly bukása után a dynastia-válság tulajdonképeni indító oka a franciaia nemzet előtt a monarchikus államforma és a teljes anarkhia közötti választás volt. Mindenki érezte, hogy csak a monarchia mentheti meg Franciaországot a legvégzetesebb rázkódtatásoktól. Monarchia pedig csak egyetlen egy volt lehető, a Lajos Fülöpé, s csak egyetlen egy módon, az alkotmány megváltoztatásával.

Franciaország azonban állandó forradalmi állapotban volt s a megalakult új kormány, benne Molé, Dupin, Guizot, Broglie és Casimir Périer-vel, maga is a kompromisszum egy nemét képezte a reformpárt és az ellenállási politika ellentétes tényezői közt, mely népszerűségét hamar lejárta a még mindig forradalmi hangulatu nemzet előtt.

Különbösen X. Károly miniszterei ellen irányult a fölgerjedt népszerelem. „Mit tettél volna Polignac-kal, ha megtaláltad volna?” kérdezte Odillon Barrot egy asszonytól, ki makacsul követelte az öreg királyt Cherbourgba kísérő biztosok visszaérkező hintóinak megmozdítását. „Oh uram! — kiáltott az fel, — enkezeimmel folytatom volna meg.” S valóban a vád alá helyezett minisztereket a tömeg fékezett haragja kísérte Vincennesig. A Páris utcáit előzőlök sokaság ordítva követelte fejüket s tölgyfa lepte el a vincennesi erődbe vezető utakat, hol a miniszterek fogva voltak. Ezek éjjeli 11 órakor álmukból felriadva, szük ablakokon át fátylafénylő látták a zajongó s beocsátatást sürgető néptömeget börtönök előtt tolongani. *Daumesnil* tábornok, az erőd parancsnoka, föltáratva a kapukat s egyedül lépett a békétlenkedők közé. — „Mit akartok?” — „A minisztereket akarjuk!” felelték. — „Nem

kapjátok meg; ők a törvény oltalma alatt állanak; inkább fölrobbantatom a löporos tornyot, sem mint kezeitekbe adjam őket.”

A bator szavak és rettenthetlen tekintet megtették hatásukat; a nép habozva hátrált, aztán visszafordult Párisba, torokszakadtából kiáltotta: „Éljen a falabú!” (*Daumesnil*). Még ez éjen néhány vakmerőbb behatolt a Palais Royalba, látni akarva a királyt. Már a lépcsőn is fölmentek, mikor egy nemzetőr-szakasz ott termett s letartóztatta a vakmerőket.

A miniszterek pöre 1830 decz. 15-én vette kezdetét s fedezet alatt szállították őket a kis Luxembourgba. *Guizot* már egy hónappal előbb nyíltan kifejezte a maga és elvtársai nézetét az ügyről. „A szöcskék fél haladva, — írja emlékirataiban, — a mint Casimir Périer előtt elmentem, felém sügött, hogy: „Hiába erőlködök, nem mentitek meg Polignac fejét.” Én jobb véleményt tápláltam a közhangulat felől s a magam véleményét e pár szóban fejeztem ki: „Semmi érdek sem fűz a bukott miniszterekhez; semmi összeköttetésben nem állok velök; de szilárd meggyőződéseim, hogy a nemzeti becsület kérdése függ attól, hogy vértük ne ontsa.”

A mely napon a vad- és védbeszédek véget értek, a kis Luxembourg kapujánál egy hintó várakozott a vádlottakra. Mind a négyen beleültek. Kétfelől *Montalivet* belügyminiszter és *Lavoat* alezredes kísérték a kocsi lovon. A lovak gyors ügetésben megindultak végig a boulevardokon s pár perc múlva a vádlottak biztonságban találtak magukat a lakosság haragjától.

De a bosszújában eszalódtó nép most Páris utcáin töltötte ki dühét. Pillanatilag a Louvret is fenyegettek. A nemzetőrség alig bírta visszatarítani a méltatlankodás kitörését. Alig hozták meg az ítéletet, mely Polignacot és társait élet-hossziglani fogsággal sújtotta, s a minisztereket már lopva Ham erődbe szállították.

E közben az európai helyzet is mindjobban bonyolodott. Olaszországot pártviszály dúlta; míg a spanyolok egy része meghasonlásba hívta királyával, hathatósan ajánlotta Lajos Fülöpnek, hogy Nemours herceget az ifjú portugál királlyal, Donna Máriaával összeházasítsa, a spanyol felszigetét egy korona alá egyesítse, VII. Ferdinánd megbuktatásával. A király ugyan visszautasította ezt az ajánlatot, de nem vehetett véget a Franciaország határain csoportosuló spanyol menekültek cselzövényeinek.

A francia forradalmárok által felszított 1830 nov. 29-iki lengyel forradalom is megtört Oroszország zsarnoki igája alatt. „Varsóban rend uralkodik”, jelentette *Sebastiani* tábornok a francia kamarának ugyanakkor, mikor a lengyel fölkelés vértengerben fojtatott el. Franciaországnak be kellett hogy érje azzal, hogy a szerencsétlen lengyel menekülőket rokonszenvenvel fogadhassa.

Ugyanezek a mozgalmak ütötték fel fejüket Olaszországban és a pápai államban, hol Ausztria gyorsan verte le a fölkeléseket, de mikor a római kuria Franciaországot minden sürgetése dacára vonakodott a komoly reformok útjára lépni, a francia sereg kardcsapás nélkül foglalta el Anconát s kitűzte benne zászlóját. Hiába volt a nagyhatalmak követelménye élénk tiltakozása, kik megbőtránkozva rohantak a francia miniszterhez, *Casimir Périer*hez. A porosz követ, *Werther* meglepett kérdésére, hogy van-e még európai államjog? — a beteg, de erélyes miniszter fölkelte pamlagáról s e szavakkal lépett a kérdésőhöz: „Az európai államjogot én védem, uram. Azt hiszi, hogy oly könnyű fentartani a békét és szerződéseket? Franciaország becsületét is fenn kell tartanom; a mit tettem, az parancsolta. Jogom van Európa bizalmára és számitottam arra.”

Párisban Berry herceg meggyilkoltatásának évfordulója, február 14-ike új ürügyül szolgált a demonstrációkra. A párisi érsek vonakodott a legitimisták által követelt ünnepélyes misét elrendelni a bátorsága alatt álló egyházakban. A szertartás a *Saint Germain l'Auxerois*-i templomban ment végbé, de sajnálatos kihágások zavarták meg. A nép elvakult dühvel kifosztotta a templomot. „Láttam — írja *Guizot* emlékirataiban — utczán meghurcolva a vallásos tisztelet tárgyait, a papi oltványokat, templomi szereket, képeket s a püspöki könyvtár könyveit. Láttam lehullni a keresztet; meglátogattam az érseki palotát, vagy inkább annak a helyét, a papi la-

kot s magát a templomot, a régi királyi kápolnát, pusztulásuk után. E hirtelen romok, a szent helyek ez elhagyott pusztasága ijesztő látványt nyújtottak, de mégis kevésbé ijesztő, mint a pusztitók vad gyönyörködése s a nézősereg tréfas közönye. Ugyane tüntetések ismétlődtek az ország sok más helyén is.

A fékezett indulatok ily zabolátlanságai közepette a rend és nyugalom helyreállítását Lajos Fülöp egyedül Casimir Périer erős egyéniségétől remélte s öt bizta meg kormányalakítással. Azonban a kormányba Soult marsallt is be akarta vétetni. „Szükségem van erre a nagy kardra”, jegyezte meg homályos előzettel.

S Casimir Périer valóban kemény és válságos időkre látszott teremve. Lelke komolysága egész külsején, tartásában, mozdulataiban visszatükröződött. Termete is nagy, erős és fejlett volt. „Ezzel a termettel hogyan is engedjek?” mondotta sokszor. Hasonló cynikus mondásai majdnem hisztériai jelszavakká váltak. Barátaitól föltétlen odaadást követelt. „Bánom is a barátaimat, mikor igazam van; mikor nincs igazam, akkor támogassanak.” Mikor elfoglalta a hatalom székét, azzal a feladattal, hogy az anarkhiának véget vessen s a forradalmi sajtó kiméletlenül támadta meg, filozófiáját e szavakban foglalta össze: „Végre is, mit bánom? Itt a hivatalos lap, hogy számot adjon tényeimről, ott a kamara, hogy magyarázza, s a jövő, hogy ítéljen feletük.”

Nem is fáradt bele a küzdelembe, sem a ki-vülről, sem a belülről jövő ellenállás ellen, melyeket gyakran egy szavával gyengyvert le. Például egy nap *Sebastiani* tábornokkal kocsizva, feltartóztatva a zavargók által a Vendôme-téren, kiszállott kocsijából s a tüntetők legelső soraihoz lépett, honnan száz torokból hangzott feléje: „Éljen Lengyelország!” (Az nap érkezett híre Varsó elbukásának.) „Mit akartok?” kérdezte. „Szabadságot és emberi jogokat”, válaszolta több hang. „Hát megadom nektek! Mit csináltok vele?” szölt s vállat vonva lassan át lépdelt a tömegen, mely utat nyitott előtte.

És szüntelen zavargások közepette, a törvényhozás fennakadás nélkül folytatta működését. 1831 márcz. 13-ától 78 törvényjavaslat várta a letárgyalást, köztök egy az örökös pári méltóság eltörléséről, mely különösen *Roger Collard*, *Guizot* és *Thiers* részéről részület heves támadásban. „Milyen boldogok vagytok, hogy ki-mondhatjátok, a mit gondoltok”, mondogatta nekik néha Périer.

De Périer sem soká maradtott magas polczán. 1832 márczusiában a tudományos észleletek által már rég fenyegetőnek felismert khole-ria Párisban is kitört. Az általános rettegés csak még jobban szította a politikai elégtelenséget. Mintha a középkor nagy járványainak ijesztő jelenetei támadtak volna újra életre, az orvosi tudomány előtt még oly titokzatos rettentő betegség alkalmat adott néhány ember fölkoncolására, mérgezés gyanuja miatt.

E hírek faldalmasan érintették *Casimir Périer*-t s gyenge egészségét még jobban alá-ásták. „Csak lábbal az ajtónak visznek ki innen engem”, panaszkodott a látogatására jött *Montalivet*-nek. Pedig a jótékony, az önfeláldozás lehetőleg enyhítette a szerencsétlenség ütötte sebeket. A még egészen ifjú orleansi herceg *Casimir Périer*-vel együtt látogatta sorra a kórházakat. Többen a betegek közül szemek előtt múltak ki s három nap múlva Périer is megkapta a betegséget. Ugyanazon időben ragadta el a halál a nagy hírű természetűdóst, *Cuvier*-t is, ki szintén áldozatul esett a kholeriának.

A vaslelkű és vasszervezetű miniszter még ellenállt az enyészetnek, s halálos agyán önkivületében is a haza gondja foglalkoztatta. Egy ízben fölemelkedve ágyából s levele magáról minden takarót, lázrohamban fölkiáltott: „Milyen szerencsétlenség! A kormányelnök meg-örült!” Aztán visszanyerve öntudatát, esőndesen tette hozzá: „Beteg vagyok; szárnyaim szegve vannak, de a haza még betegeb, mint én.” Mikor végre május 16-án örök álomra hűnyta szemeit, a nemzet igaz fájdalma kísérte sírjába.

Igaza volt; a nemzet, a haza még betegeb volt, mint ő. A párt harc egyre jobban kigyúlt, s mindenütt a forradalom üszke pusztított a szivekben. Berry hercegnő titkon Vendébe érkezett, hogy a rég forralt legitimista összeesküvés élére álljon. A *Lullworth*-ba, Angliába menekült királyi család legihvebb barátai, *Cha-*

teaubriand, *Fitz-James*, *Berryer*, hiába követtek el mindent, hogy a hercegnőt tervéről lebeszéljék; Berry hercegnő, miután előbb Olaszországban titkos összeköttetéseket keresett, 1832 ápril havában kikötött Marseillen. X. Károly által a regensző címmel ruháztatván fel, merészen vonult be a damprierrei kastélyba, hol titkon fogadta a vendéi fölkelők régi vezéreinek, *Charette*-nek, *La Rochejaquelein*-nek hódolatát. A fölkelés május 24-ére volt kitűzve s ez alatt a hercegnő álruhában, fardhatatlanul járta sorra a falvakat, tette buzditva a legitim eszme híveit.

De a fölkelés terve dugába dőlt. A régi lelkesedés lángja nem égett többé a szivekben. A készülődéseket hamar elfojtották, s mig hivei egy része az ügynek életével adózott, addig a hercegnő kényyszerítve látta magát Nantesbe menekülni. Utolsó menedékében is elárulva, végre barátjával, *Kersabiec* kisasszonnyal együtt szobája egy rejtkehelyében fogták el nov. 6-án. A blayei várba szállították, hol nyolce hónapot kelle töltenie, s csak 1833 jun. 8-án bocsátották szabadon minden kihallgatás nélkül, mire tüstént Palermónak vette útját.

EGYVELEG.

* A nagyok játékszeréi. Eszelőt néhány évvel egy nagy londoni játékszergyár tulajdonosa *III. Sándor* orosz czártól több rendbeli megrendelést kapott. A néhai fejedelem tudvalévőleg leginkább *Fredensborgban*, a dán királyi család nyaralójában, szeretett tartózkodni, hol idejét ártatlan játékokkal töltötte. A többek közt vértezett hajó mintái voltak, melyek egyenként huszezer márkába kerültek. Volt egy szinezüstből, valamint egy ezédrusfából készült vitorlás hajó mintája, melyben minden iskolás gyermek gyönyörködhetett volna. Kevéssel halála előtt Londonban egy Amerikába járó gyors postagözös mintáját rendelte meg, melyen, dacára annak, hogy a minta hossza csak 90 centiméter volt, a hajószerkezet valamint a gépek legkisebb részzeit is tisztán felelteti ismerni. A windsori palotában felhalmozott játékszerék közül *Viktória* angol királynő leginkább az égboltozat egy remek mintáját kedvelte.

A művészként kidolgozott szerkezet az egész bolygórendszerrel a nappal, holddal és egyéb égi testekkel tünteti fel. A földnek, valamint a holdnak forgását egy óramű eszközli, mely egy maga remekműnek mondható. A yoriki herceg bélyeggyűjtye menyé óriási értéket képvisel, és alig múlik hónap, melyen több ezer forinton valódi ritka példányt ne vásároltatna. Ezen kívül sandingami birtokán leginkább esőnakázással tölti idejét, még pedig egy oly pieziny lélekvesztőn, melyen maga is alig fér el. *Vilmos német császár* gyermekei számára egy forgalomban levő vasut mintáját csináltatta meg. A mozdonyok, kocsik, jelzők, állomások, korongok és egyéb felszerelések teljesen használható állapotban vannak. A trónörökös számára gyalog és lovas katonák, tüzekek, ágyúk, társzerekek, sátrak, erődítvények és vár minták a berlini palota egyik nagy termében alig férnek el. Egy híres miniszterrel pedig azt jegyzik föl, hogy szabad idejét a szobájában levő bábszínháznak szenteli. Az efféle színházak nagyobb része külföldön készült, s számuk igen nagy. Azt mondják, hogy mihelyt a főváros valamely szinpadján egy új darabot adnak, ezt színháza számára szintén megszerezzi és egyes szereplők alakjait kemény papírosból utánoztatta. Az illető szerepeket maga adja elő, s miután e részben nem esékly jártassággal bír, ismerőseinek és barátainak — kik egyébiránt államférfiai tulajdonságait nagyra becsülik — gyakran sok mulatságot szerz. Ennél kevésbé érdekes egy előkelő angol államférfi szórakozása, ki szabad idejét a fürdőszobájában berendezett nagy aquarium előtt tölti és annak örül, ha a vízben levő apró ragadozó halak egymást elnyelik.

* A legnagyobb palacz eddig az, mely a bordeauxi kiállításon látható. Valóságos Eiffeltorny a palaczok közt. 35 méter magas. Két kapu vezet az aljába, hol vendéglő van s innen 160—160 lépcső visz a második és harmadik emeletre. A palacz nyakában csigalépcső visz fel a tetőre, hol 35 ember foglalhat helyet s gyönyörű kilátás nyílik a városra és kiállításra.

* A korcsmák száma Franciaországban óriási számarok. Ma az egész országban 460,000 korcsma van mely számból magára Párisra 27,000 esik, holott 1880-ban még összesen csak 56,000 korcsma volt, s így 15 év alatt csaknem tizszerre emelkedett a korcsmák száma, a mi úgy közegészségi, mint erkölcsi tekintetben nagyon sajnálatos gyarapodás.

* A Niagara-zuhatag fölött vaskötél-pályát akarnak építeni, a melyen az útasok kosár-alakú kocsikban viténének át a zuhatag egyik partjáról a másikra.

DAUMESNIL TÁBORNOK VINCENNESEN.

NÉPMULTSÁG MEGEKEZDÉSE JÓZSEF FŐHERCEG ÉS A KIS FŐHERCEGNŐR JELENLÉTEBEN.
József főhercegtől balra leányai: Klotild és Erzsébet főhercegnők, József főhercegtől jobbra az első sorban Libits uradalmi kormányzó, tűzoltó főparancsnoki öltözetben, mellette báró Vécey Sándor főudvarmester és Unterauer udvari titkár, mögöttük tűzoltó tisztek s a többi vendégek.

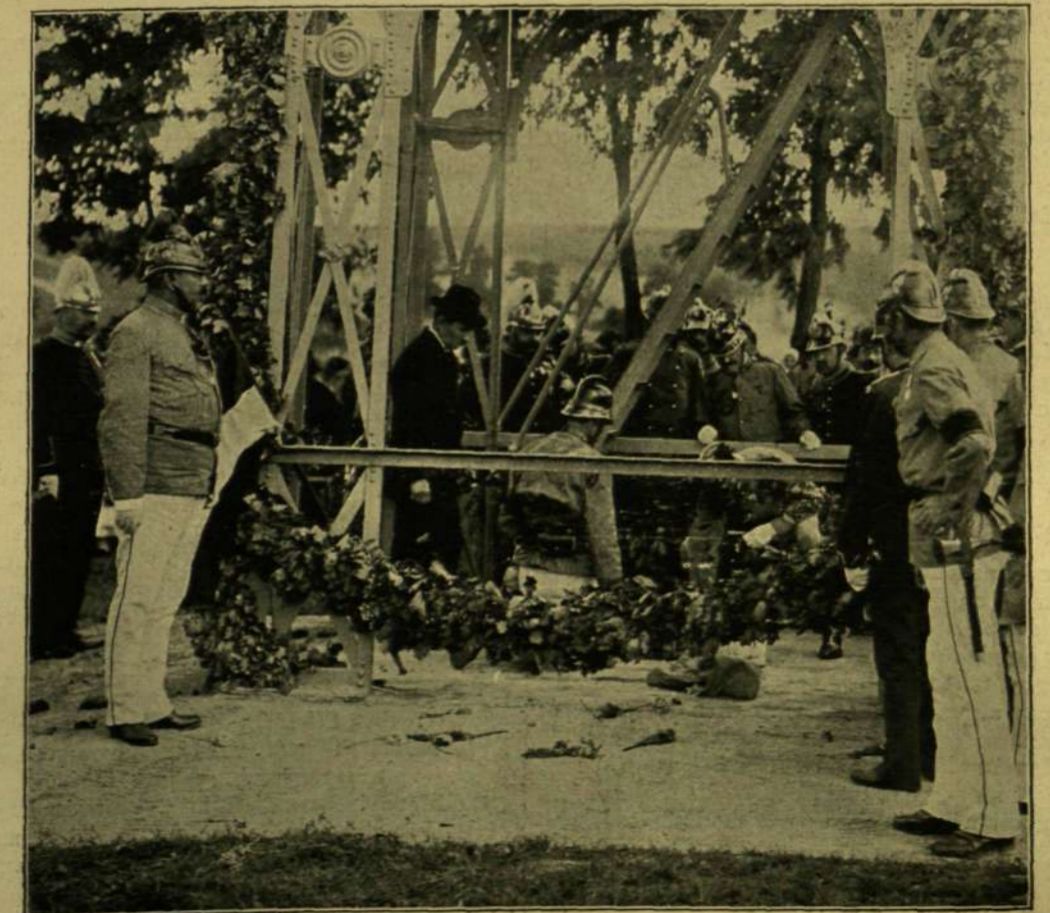
AZ ALCSUTHI TÜZOLTÓ-ÜNNEPÉLY.

A vas mászótorony felavatása 1895. aug. 17-én.

Az alsóúti önkéntes és a főhercegi pusztai tűzoltóság fejedelmi protektorának, József főhercegnék főparancsnoksága alatt elérte már azt a színvonalat, melyet hazánkban legfőképpen csak fővárosi hivatásos tűzoltóságnál láthatunk, más egyéb városi, községi vagy éppen önkéntes testületnél hiában keresnénk. Ezelőtt három évvel, 1892-ben, ünnepelte az itteni tűzoltóság fenállásának tíz éves fordulóját, mely alkalommal ő fensége ép úgy, mint most, az ünnepély első percétől az utolsóig tűzoltói között maradt, s tanúja volt kedélyes mulatozásainak, mint tanúja szokott lenni működésüknek akkor is, ha a vészjel munkára hívja őket.

A legutóbbi ünnepély, mondhatni, esemény a tűzoltóság történetében. A tűzoltóságnak a tűzvéz elfojtásához, a gépszerezéshez, stb. kellő teendőknél kívül kiváló gyakorlottsággal kell bírnia a mentés munkájában is. Megszállani a fenyegetett háztetőket, fölhatolni a magas helyekre sokszor egy kis gerendavégen, lécdarabon, szédítő helyeken keresztül; ha a szükség úgy kívánja, átugorolni füstön, lángon, bűjni és kúszni bárhová, ha esetleg a váratlanul kitört veszélyben valamek ki szugban ott rekedt valamely esecsemő vagy aggastyán, a kinek vagy ereje, vagy bátorsága nincs a saját élete mentésére. Ilyenkor a «mászó osztály» törtet előre, fölteszi a füst-álarczot, orrára, szájára ezetes szivacsot, szeméire szemüveget, nyakára védőbort köt, s megy be a vészbe, csak embertársa vagyónára, életére gondolva. A «mászó osztály», hogy magát gyakorlatilag kiképezhesse, mászófalat, mászóházat használ, s azon szokja meg a magasban való járást-kelést, azon ügyesíti magát, hogy jó «mászó»-vá lehessen. Ő fensége az önkéntes szakasznak még 1886-ban emeltette az első mászófalat deszkából, s tűzoltói azon végeztek gyakorlataikat nyolcz éven át, míg az időjárás a faalkotmányt el nem korhasztotta s hasznavehetetlenné nem tette. Majd 1894-ben újabb bőkezűséggel a legújabb rendszer alapján és e legnagyobb czélszerűséggel egy vas mászótoronyt építtetett az önkéntes szakasz gyakorlóterén, még jobb alkalmat és módot adván nekik, hogy magukat mennél tökéletesebben kiképezhesék s a hazai tűzoltóság fejlesztésében, előbbrevitelében követendő példával járassanak elől.

Vas tornyokat eddig csak Németországban készítettek, előbb Martin, később Csekmák gyárosok; de még ma is kevés város van, melynek tűzoltósága ilyenl büszkélkedhetik. Ausztriában csak egy-két helyen van, míg nálunk Magyarországon Alsóúti az első, a hol a tűzoltók kiképzésére vas mászótorony létesült. Az ilyen építmény minden tekintetben jobb és czélszerűbb az eddigi fatornyoknál, mert azon kívül, hogy szétszedhető s más helyen ismét összeállítható, aránylag kevés gondozással igen sokáig fenttartható, ezenkívül épületnek is csinos alkotmány, mely nemcsak a helyet, hol áll, hanem a vidéket is díszíti.

A VAS MÁSZÓTORONY ALAPKÖVÉNEK LETÉTELE.
József főherceg kalapács-ütésekkel erősíti meg az alapkövet a torony alapzatán.
AZ ALCSUTHI TÜZOLTÓ-ÜNNEPÉLY. — Weinwurm Antal fényképei után.

Az építéssel megbízott Geitner-Rausch-féle gyár 1894. őszén fogott hozzá az összeállításához, s pár hét alatt elkészült vele. A Fiuméből éppen akkor tájban hazatért főhercegi család már meglepetve látta a torony kupolájára ezen alkalommal fölfont hatalmas nemzeti zászlót. Másnap reggel az egész család kísélt a közeli gyakorlóterre, hol úgy ő fensége József, mint László főherceg urak fölmentek a kényelmes lépcsőn egészen a második emeletre, gyönyörködni a szép kilátásban.

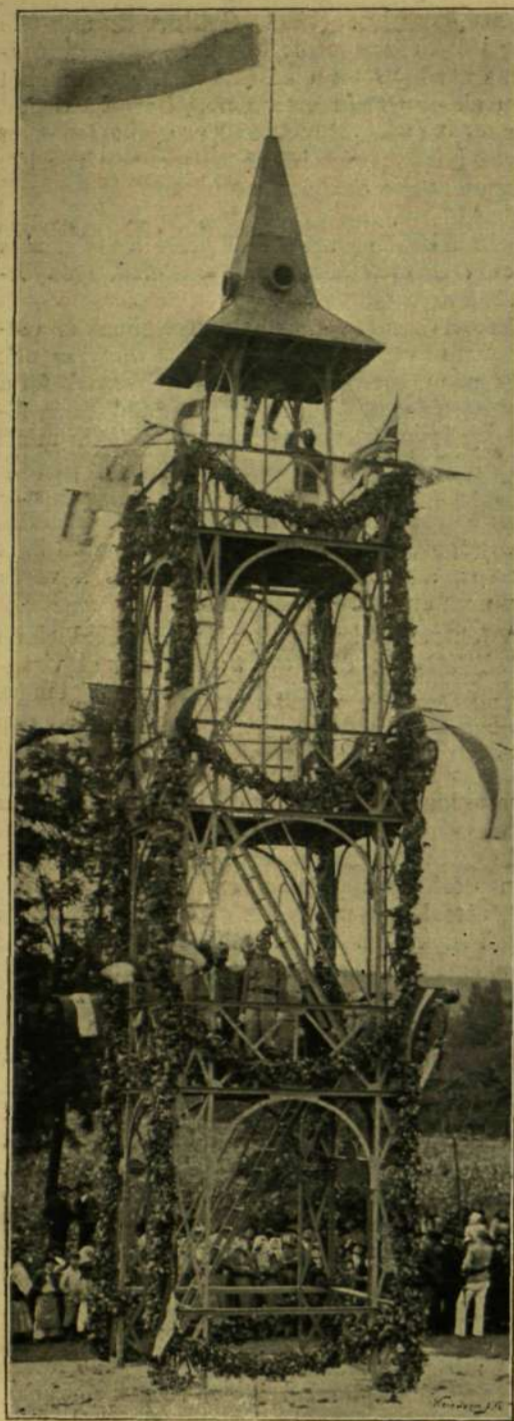
Ekkor merült föl az az eszme, hogy az esemény megörökítésére emlékiratot helyezzenek el az alapzatban s ünnepélyesen avassák föl a tornyot a tűzoltó bajtársak jelenlétében. A főherceg tavaszi és nyári katonai körútjai miatt folyton késett a fölavatás ideje. Végre a hivatalos körútaból hazatérkezvén, így szólt ő fensége: «Most már itthon maradok s nagy tűzoltómulatságot csapunk.» A határidő azonnal ki is tüzetett, a meghívókat szétküldték s a várva várt nap, aug. 15-ike fölviradt.

A főhercegi kertészek már napokkal előbb hozzá láttak a díszítéshez; egy csapat virágfüzereket font, másik dalalkapukat emelt. Egész mozgósítás volt a faluban. A kitérőt nap reggelén kissé borús volt az ég, hűs szellő lengedezett s a vékony nyári kabátban nem egy tűzoltó kissé dideregve állott helyén, a mint az érkező vendégek gyülekeztek.

Reggel félkilenc órakor mise nyitotta meg az ünnepélyt. A templomba vonuláskor az alsóúti önkéntesek és a pusztaiak «század»-ot alakítva álltak együtt, az idegen testületek csapatoként sorakoztak, a tűzoltó-zenekar csatlakozott s úgy indult meg a mintegy 200 főnyi tűzoltóság Dörner parancsnok vezénylete alatt a misére.

Ezen idő alatt a be nem osztott tisztek a parkon keresztül fölmentek a kastélyhoz, hová időközben az országos tűzoltó-szövetség, a hivatásos tűzoltóság, a hajógyári (ó-budai) s a fővárosi önkéntes testület küldöttei csatlakoztak. A század a templom előtt maradt katonás rendben, míg a tisztek bementek a templomba. A sokféle színű egyenruha, arany paszomán, lőszörbokrétás sisak között előkelően vált ki ő fensége nek egyszerű vászon nadrágja, kék esikos, piros színös tűzoltó-kabátja s egyszerű sisaka.

A mise végzetével a század a gyakorlóterre vonult. A templomból kijövő tisztek sorakozva várták ő fenséget, ki az oratoriumból nyíló ajtón lépett ki az udvarra, br. Vécey Sándor főudvarmester és Unterauer József udvari titkár kíséretében. Nyájasan kezét nyújtott az őt

A VAS MÁSZÓTORONY.

Az I-ső emeleten József főherceg, s körülötte: Libits uradalmi kormányzó, Köhler István gépgyári igazgató és Janitsék tüzfelügyelő, jobboldalt a mászó tűzoltók a horoglétrával gyakorolva, fenn a kupolába az egyik csövezető kúszik fel, hogy a mentőkötélet oda erősítse.

üdvözlő tiszteknek, mert már mindnyájokat régebben ismeri.

Maga vezette vendégeit a parkon keresztül, mutogatva annak ritka nevezetességű helyeit, növényeit, s úgy haladt a gyakorlótér felé. Ott ezalatt a tűzoltó-század felállt már s várták a pillanatot, midőn a kiállított kürtös jelezte a fenség érkezését. Az alsóthi századdal szemben állottak az idegen testületek s parancsnokai; a gyakorlótér körül óriási néző közönség, a helybeli s környéki népség állt sűrű sorfalat; itt-ott látszott egy-egy a rendre felügyelő csendőr, esős vagy tűzoltó jelvénye.

A katonás rendben föllállított tűzoltóság fölött József főherceg szemlét tartott, mit a zenekar játéka előzött meg és követett. Azután következett az emlékirat elhelyezése. Ő fensége jelt adván, elépelt Dorner Béla parancsnok s fölolvasta az irat szövegét, melynek egyes pontjait élénken megélték. Ekkor az irat üvegbe, majd ez és minden máj éreppéznemből egy-egy darab glomszekrénybe tétették, s leforrasztva maga a főherceg sajátkezüleg helyezte azt el a torony alapzatának e célra kijelölt mélyedésében.

Ezután elépelt Szabó József, Alsóthi község bírja, s egyszerű, őszinte szavakban köszönetet mondott a fenség ezen gondoskodásáért.

«Előttünk van még azon idő, császári és királyi fenséges jó urunk, midőn a vészharang szavára, csákányért, kapáért rohantunk s rémült szívekkel mentünk a vész színhelyére. Megrémültünk, mert nem volt vezérünk sem jóban, sem vészben. Ma — hála Istennek! — ha a vészharang hi bennünket, nem keressünk csakányt és kapát, nem rémülünk meg, mert ott látjuk fenséges jó urunkat, a mi vé-

delmezőnket, a tűzoltóság élén, s megnyugodnak a szíveink! Mi már öregek vagyunk, nem állhatunk azon zászló alá, melyet fenséges jó urunk lobogtat, hanem fiainkat küldjük oda. Apáinktól tanultuk meg a fenséges család megbecsülését; mi meg fiainknak adjuk át ezeket a tanokat, s így az apák a fiaikkal egy szívet kiáltjuk: a jó Isten tartsa s éltesse sokáig ép erőben egészségben a mi jó urunkat!»

József főherceget láthatólag megindították ezen szívből jövő szavak, s meghatottan mondott az egyszerű, értelmes földműves embernek érette köszönetet. «Azt, a mit tettem, — mondotta, — kötelességemből tettem és szívesen tettem, mert én is Alsóthi község polgára vagyok. Ezenkél sem szünöm meg a község s a lakosság jóvoltól megenni mindent, a mit erőm engednek!»

Lelkes éljenzés hangzott fel e szavakra, mert igen sokan tapasztalták már, hogy a fenség jósa nemcsak szavakban ígér, hanem tettekben nyilatkozik, s nem egy nézőnek szemében csillantak meg a hála könyvei.

Erre a tíz éves szolgálat jutalmául szánt tűzoltó-érmek kiosztása következett. A tíz év óta szolgáló tűzoltók a századból kiléptek s ő fensége sajátkezüleg tűzte fel mellökre az ezüst érmet, e közben több öreg tűzoltónál visszamlékezve az ő kegyes jószívűségével azoknak egyes tetteikre. «No! Jóska, fel tudnál-e még mászni oly hamar a tetőre, mint a szári tűznél arra a szélső házra?» Egy-egy végtelen boldog mosolygás volt az ilyenekre a felelet.

A kitüntetett tűzoltók között van több főhercegi tiszt is, köztük Libits Adolf jóságkormányzó és kir. tanácsos, Kovács Lajos, Kiss Lajos, Madarász Géza főhercegi intézők is.

Az érmek kiosztása alkalmával érkeztek meg Erzsébet és Klótd főhercegnők nyitott udvari hintón nevelőnőjükkel, Holdházy Mária ur-hölgygel, s érdeklődéssel szemlélték meg mindent. Mintán a fenség barátságosan kezét nyújtott az új jelvényekkel kitüntetett tűzoltóknak, az önkéntes szakasz gyakorlata következett Dorner Béla parancsnok vezénylete alatt. A gépek sorjában felállították s szerelési gyakorlatok végeztek a szokott szabatosággal, nevezetesen három raj szivattyúkat szerelt, egy raj a 15 méteres tolétrát szerelte, a mászóraj pedig a tornyon végezett horoglétrán s mentő kötélen gyakorlatokat.

Ezalatt ő fensége s a tiszték közül többen a torony első emeletére mentek föl a lépcsőn; de ő fensége éljenek között a legfelső emeletre is felment, a mit bizonyára nem sokan tennének meg szédülés nélkül. A gyakorlat végével azután az ugróponyvára való leugrás mutattatott be.

Most következett az ünnepély egyik legszebb mozzanata, Mária-völgy majorba való vonulás kocsikon.

A fenség és kísérete előre hajtattak s ott várta be az elléptetést. A tűzoltók gépeken, szereken elhelyezkedve, a parancsnoki kocsikkal vezető haladtak el ő fensége előtt, a 6-ik ezred egyik indulójának hangjai mellett. Legelől haladt a főparancsnoki fogat, Libits Adolf helyettes főparancsnokkal s Dorner Béla parancsnokkal; utána az önkéntes kocsifeckendője, nagy víztartója, mozdonyfeckendője, szerkocsija, létra, lajt, legénységi kocsija, udvari lovakkal, diszben; majd a puszta feckendők, szerkocsik, lajtok, parancsnoki fogatokkal, végül az idegen testületek és a polgári vendégek fogatai, összesen mintegy 70 fogat haladt el egymás után ügetve, a legszebb rendben, megrakva tűzoltókkal; ő fensége gyönyörködve szemlélte az elvonulást. Lelkesülten szólt az egyik tűzoltó főtiszt: «Fenséges uram! ilyen elvonulást nem tudna csinálni senki más tűzoltósága sem, csak a fenségedé!» «Hisz' ezek tűzér katonák!» szólt egy távolabb álló bajtárs.

Általános tetszést keltett az alsóthi önkéntes szakasz mozdonyfeckendőjének egyes lófogata egy nyeregen ülő tűzoltóval, mint kocsisal, s a lovasberényi gróf Cziráky-féle tűzoltóság négyesfogatú legénységi kocsija.

Feltűnő volt az alsóthi önkéntesek nagy víztartója a főhercegi udvar két hatalmas carrossierjével s a szerkocsi két nagy arany-sárga lóval.

Az elvonulás után a főhercegnők haza hajtattak, a fenség és kísérete kocsira szállott s kihajtott a Mária-völgybe, hol az erdő aljában gyönyörű pázsitos rét szélén, hatalmas tölgyfák alatt terített asztalok vártak

ebéddel. A fenség s a parancsnokok tisztai asztalánál 80 személy étkezett, míg a legénység kissé távolabb díófák árnyékában lakomázott. Ott a tatai cigány s a 6. ezred zenekara, itt a tűzoltó-zenekar játszott. A tisztai asztalnál udvari lakajok s 18 fehérbe öltözött leány szolgált föl magyaros ebédet, melynél a túrós, káposztás rétes sem hiányzott; a legénységnél pedig gulyás leves és túrós csusza párolgott hatalmas üstökben.

Ő fensége mellett ültek jobbról: dr. Kék Lajos orsz. képviselő, az orsz. tűzoltó-szövetség alelnöke, Bulyovszky Aladár miniszteri titkár, az orsz. tűzoltó-tanfolyam min. biztosa, Köhler István fővárosi önkéntes tűzoltósági szivattyúmaster, a toronyépítő gyár igazgatója; — balról: Verebi Vég István földbírtokos, a vármegyei tűzoltó-szövetség alelnöke, Janitsék Andor, a fővárosi tűzoltóság helyettes főparancsnoka, Szidánits Ferenc fővárosi önkéntes tűzoltósági parancsnok, — a fenséggel szemközt: br. Vécsey Sándor főudvarmester, Bárány Ernő fővárosi önkéntes tűzoltó főparancsnok, gróf Cziráky Antal lovasberényi önkéntes tűzoltósági elnök, Seidl Lajos székesfejevári főkapitány s tűzoltósági főparancsnok, Libits Adolf jóságkormányzó, helyettes főparancsnok, gróf Cziráky László, stb.

A harmadik fogásnál ő fensége felkösztötte ő felségét, a királyt, utána dr. Kék ő fenségét, József főherceget, Verebi Vég az alsóthi tűzoltókat, Libits kormányzó a vendégeket.

Az ebéd vége felé az alsóthi tűzoltóság zeneszóval vonult a tisztai asztalhoz s ott egy Hertendi nevű csövezető, földműves ember, hatásos beszéddel köszöntötte fel a tűzoltó legénység nevében ő fenségét, a főparancsnokot. A fenség nem várta ezen egyszerű emberek hála-jának ily önkéntes nyilvánulását s láthatólag jól esett neki. — «Vitéz tűzoltóim! — válaszolt, — hogy ti becsületek, tisztességet arattok, azt nem nekem, hanem magatoknak köszönhetitek. Igen. Én vagyok a vezéreték; de haszatlan megy elől a vezető, ha népei nem követik! Ti velem voltatok, kísértetek, sőt megelőztek engem, s azért száll felétek embertársaitok becsülete, tisztélete.»

Az üdvözlő szakasz azután örvendő szívvel éltette az ő jó urát, vonult vissza ebédjéhez. Megkapó jelenet volt ez; őszinte bizonyossága azon ragaszkodásnak, melylyel az itteni nép kicsinyje-nagyja az ő jó ura iránt viseltetik.

Ebéd után a program szerint népmulatság következett, melyet Dorner Béla parancsnok rendezett a máriavölgyi erdő alatt s egy dombon föllállított főhercegi sátor előtti tisztáson. A sátoron a főhercegi ezimert fölött, a nemzeti színű zászló mellett az osztrák s a bajor zászlók is ott voltak. Benn a sátorban asztal és székek, szőnyegekkel szépen földiszítve. Pont negyedfél órákor megérkeztek a főhercegnők nyitott hintójukon, elfoglalták helyeiket a sátorban, s a népmulatság kezdetét vette. Futás, ugrások, zsákfutás, lepényharapás, s más mulató mutatványokkal, melyek egynemelyikén a fenségek jóízűen nevettek. Az utolsó mozzanat a számárverseny, a nézőközönség hahotái között folyt

DORNER BÉLA TŰZOLTÓ-PARANCSNOK JELADÁSA.

le. A fenség érdeklődéssel nézte a falusi sportot, — több nyertesnek megtagozta hatalmas karjait. «Milyen izmai vannak!» mondogatta. A nyerőknek a díjakat csillogó koronákban sajátkezüleg osztották ki a főhercegnök.

A mulatság után sötétesre válván az idő, az udvari fogat előállott, a főhercegnök haza hajtattak, míg ő fensége József főherceg az «úri mulatságot» nézte végig a tehén-istálló csilláros «szalonjában», hol a parancsnokok táncoltak a helybeli úri hölgyekkel. Kedélyesen beszélgetve nézegette a fenség a táncolókat késő estig, szívesen időzött tűzoltói között, míg a késői idő haza nem szólította.

A táncmulatság a reggeli órákig eltartott. Az ünnepélyen jelen voltak az országos tűzoltó-szövetség részéről: dr. Kék Lajos alelnök, dr. Szili József titkár; a megyei tűzoltó-szö-

téséért, s ki «udvari szállító» kitüntető címet is kapott.

A nagyszámú üdvözlő távirat közül gr. Cziráky Bélától, mint az országos tűzoltó-szövetség volt elnökétől is érkezett egy, melyet a fenség a tűzoltó-parancsnokság útján a jelen volt testületekkel is közölte, ezáltal is kimutatván azt a kegyességet, melyet «régii tűzoltó bajtárs» iránt változatlanul megtartott.

Az ünnepély bevégeződött; ismét elcsendesült minden; a vendégek eltávoztak, magokkal vivén a ragaszkodó tisztelet érzelmeit, melyek szíveikben József főherceg ő fensége iránt támadtak; ép úgy őrzik ez érzelmeket az alsóthiak, kik szívökben hordozzák az ő jó urukat s az egész főhercegi családot.

Az új mászó-torony fölavató ünnepének egyik

TŰZOLTÓK CSOPORTJA A MÁRIA-VÖLGYI ERDŐ SZÉLÉN. — Weinwurm Antal fényképe után.

Elől tűzoltó legénység, mögöttük a budapesti, lovasberényi s a különféle testületek tisztjei állanak, — a háttérben a nagy hydrophoron a baktülésen József főherceg ül, mellette jobbra Libits kormányzó, balról Dorner tűzoltóparancsnok s a főhercegi tiszték mint tűzoltó parancsnokok; középpont egyik alsóthi önkéntes tiszt áll, — a kép bal felén, a kocsifeckendőn Verebi Vég vármegyei tűzoltószövetségi alelnök s Vidá titkár, több tűzoltó tisztel. A főherceg előtt áll Seidl Lajos sz. fehérvári rendőrkapitány és tűzoltóparancsnok, mellette jobbról Janitsék Andor budapesti tűzoltóparancsnok, köztük Sily József, Janitsékól balra dr. Kék Lajos, tőle jobbra Bárány Ernő, Oszeckzy, Köhler, István, Bulyovszky Aladár, gr. Cziráky, stb. állanak. A kép másik oldalán álló, érmeikkel díszített tűzoltótestek: Szidánits és Heruan Ödön budapesti osztályparancsnokok.

vetség részéről Verebi Vég István alelnök s Vidá Pál titkár; a fővárosi önkéntes tűzoltóság részéről Bárány Ernő főparancsnok, Bulyovszky Aladár miniszteri biztos, Szidánits, Hermann, Tomcsányi, Oszeckzy, Christie, Kálmán parancsnokok; a lovasberényi tűzoltóság részéről gróf Cziráky Antal elnök, gróf Cziráky László főparancsnok; a fővárosi rendes tűzoltóság részéről Janitsék Andor tüzfelügyelő; a székesfejevári önk. testület részéről Seidl Lajos főparancsnok; ezenkívül képviselve voltak a tabajdi tárnoki, csákvári, verebi, bicskei, vaáli, gyúrói, acsai, felsóthi tűzoltó-testületek, továbbá a dunagőzhajózási társaság 6-budai gyárának tűzoltósága Ruh Géza parancsnokkal; jelen volt a toronyépítő Geitner- és Rausch-féle gyár igazgatója, Köhler István is, kinek a fenség külön fejezte ki teljes elismerését a mű szilárd elkészí-

mozzanata volt az, hogy egy emlékiratot helyeztek el az épület alapzatában. Ez emlékirat a torony keletkezésének és építésének történetét, s egyszersmind az építmény műszaki leírását foglalja magában azon hála és kegyelet nyilatkoztatásán kívül, melylyel az alsóthi tűzoltó testület fővédnökének és főparancsnokának, József főhercegnek adózik. A József főherceg és Libits Adolf jóságkormányzó, mint h. főparancsnok, valamint több tűzoltó-tiszt által aláírt emlékiratból vesszük át a toronynak következő leírását.

A négyoszögű alapzat 1.5 méter mélyen terméskő-beton és ezementel rakott téglá, 3.5 méter széles oldalfallal. A sarkoknál a toronytartó alapcsarok vannak befalazva. Ugyancsak a sarkoknál beállított és csavarokkal leerosított sarok-oszlopokat alkotják a torony vízát. Ezen oszlopokat, úgy, mint az összes vasrészek, sarok- és lapos kovacsolt vasból készítették. A négy sarokoszlop sarok- és lapos

vasrészeit keresztpántok kötik össze, míg egyiket a másikkal háromemelet eresztékénél alul sarokvas, felül iv traversek tartják össze, tender-szegezéssel.

A torony három emeletes, s méter alul a négyoszögű egy-egy oldalának hossza 3 méter, felül a csúsnál 2.5 méterre szűkül, s így csónka gúla-alakot mutat. A sarokvas-traversek az egyes emeletlek padlózatát tartják s azon kívül az 1 méter magas korlátok megerősítésére is szolgálnak.

A két mellősszlopzat vas talapzata egyirányú megerősítésű, a hátsó kettős derékszögben fekszik a kőtalapzaton, tehát erősebb és szilárdabb összekötésű, miert is a mellősszlopzatot erősítés végett közepén T alakú vasoszlop osztja hosszában két félrésze s minden emeletnél kettős ivtraversekkel kétsorú, a többi oldalaknál azonban az ivtraversek egy-egy nagyobb ívablakot alkotnak. Az első emelet a talappal 3.2 méter, a II. és III. emelet egymástól 3.2 méter magasban van, az így képzett három emelet lapadalt, korláttal körülrzát

DIVATTUDÓSÍTÁS.

Páris, augusztus közepe.

A nyári évad java része elmúlt ugyan, de azért a divatvilág hőlyei még mindig a tengeri fürdőkben vagy külföldön tartózkodnak.

Az irányadó üzletekben ennél fogva jelenleg, mint augusztus hóban rendszeresen csöndes az élet; a személyzet fele része szabadságra van, másik fele egyhangúlag végzi nem igen sürgős napi teendőit. De annál fáradhatatlanabb buzgalmat tapasztalunk az irányadó divat-termek intézkedő tulajdonosainál. Most van az ideje kiválasztani a szöveteket és mintákat a jövő szezonnak, mikor színek és árnyalatok fontosabbak a divatra nézve minden más tudományánál, s mikor a «createur» művészi tehetségei hosszú megfontolás és álmatlan éjjeliek után az «új modellek» látható eredményét állítják elő. Ez a két szó az, melynek sikere a legfelsőbb helyi ítélszék ítéletétől vagy szeszélyétől függ. Ez elől elérés végett időzik jelenleg a Monasztély és Kuzmik utódi csevegő főnöke, Pertik Béla, Ostendeben, Belgium legelőkelőbb tengeri fürdőjében, hol a fényes estélyek egymást érik. Onnan Londonba megy a divat tanulóanyagot, s csak azután végzi bevásárlásait a legjellegesebb párisi divatházakban. Mindamellett, hogy ezen divatházak a legnagyobb titoktartással rejtegetik új alkotásukat, mégis azon kellemes helyzetben vagyunk, hogy egyet-mást az új divat titkaiból már elárulhatunk, mire fényes világosságot akkor fogunk vethetni, mikor a legszebb párisi új modellek és szövetek szeptember hó közepe felé Monasztély és Kuzmik utódi divat-termebe megérkeznek.

A hosszú, talán túlságosan is hosszú uszályokat az angol udvari fogadások és estélyek után a londoni divathölgyek lassanként házi estélyeikbe is átvették, s miután Párisban a londoni előkelők körök divatjai chic-esek, ismét a másfél méteres uszályok korszaka felé haladunk, sőt majdnem biztosra vehető, hogy jövő télre a párisi hölgyek uszályaikkal az aszfalt-járdákat is végig fogják seperni.

Sokkal kedvezőbbek a kilátások kelmék, prémekek és egyéb téli divatok dolgában.

Worth termeiben leginkább erős tömött szövétü útczai ruháknak való kelméket, valamint gyönyörű belga posztókat láttam, még pedig többnyire sötét színekben, vagy drapp árnyalatokban. A changeant bársony és skót tarka színű szövetek ideje lejárt, leginkább pedig a posztó ruháknak kell örövendeni, melyek minden vastagságuk mellett is lehetővé teszik különösen a szoknya festői redőzetét.

A mesés drágaságú amerikai prémekek helyét orosz eredetű prémekek foglalják el, s habár a párisi amerikai telep hőlyei a kék róka- vagy fekete eyetke-prémről egyelőre nem fognak lemondani, föltehető, hogy ezentúl szegényebb sorsú ember is prémes köpenyt vagy felöltőt fog viselhetni a nélkül, hogy erszényét megerdítetné. Nagyon csinosak a festett róka-prémek, melyeket a fekete czobolytól csak szakértők szemei képesek megkülönböztetni. Egy festett róka-prém ára darabonként 20—25 frank közt ingadozik, míg igazi fekete czobolyt 2—3 ezer frankon is alig lehet kapni. Ez idő szerint a legértékesebb prémes köpeny Mackay amerikai milliárdos hölgy birtokában van. A hozzá való nyers prém-bőröket egy Sziberiában járt khinai ember első sorban a fiatal orosz császárnának ajánlotta fel, ki azonban nem volt hajlandó a tizenhat fekete czobolybőrt 800 ezer rubert fizetni, míg Mackayné Párisban szó nélkül megadta az óriási árt.

Az ősi felöltők után itélve, melyeket Worthnál láttam, valami különös változás e téren sem várható, s legfeljebb a eszelejta nagyságú gombok fognak eltűnni, melyek gyakran leginkább kissé természetesebb hőlgyek felöltőin nagyon kelletlenül hatottak a szemre. A derékig érő capeok, vagy galérok, minthogy színházba való vagy estélyi öltözetek fölött nagyon célszerű és kényelmes felső ruhák, ezentúl is megmaradnak. Magától értetődik, hogy a zordon idő beálltával hasznavehetőségük azonnal megszűnik. Kalapok, mint rendszeren, finom nemezéből vagy hársnyóból készülnek, alakra nézve inkább a «Rembrandt» vagy «Lamballe» minta felé hajolnak, míg a most annyira kedvelt apró toqneok legfeljebb kocsiban, vagy színházban lesznek láthatók. Diszítéskül a nagyon ritka fekete s ennél fogva drága struettoll használatik. Elvértve apró madárszárnnyak vagy kocsagatollak is megjárják, de az efféle diszítés csak a régen múlt divatot képviseli.

Egy nyári divatképet is bemutatok itt. A hölgy ruhája mandola zöld és halavány lila színű crepon, fekete selyem muszelin-nel bevont és fehér tulle-lal díszített derékkal. A kis leány ruhája fehér, himzett betéttel.

A—e.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Györkönyi Károly «Klára» című hosszabb új elbeszélésének közlését a «Vasárnapi Ujság» regény-tára»-nak mai számában fejezzük be. Szerzőnek

nemrég jelent meg egy kötet elbeszélése Sopronban, melyről most Prém József tüzeles ismertetést ad a «Föv. Lapok»-ban, s többek közt ezt írja:

«Irodalmi pályázatok alkalmával még mindig emelkedik ki egy-egy ismeretlen író, hogy aztán maga felé terelje a közölgymel. Györkönyi Károly, a kinek «polgári címze» (mint ő maga a könyve borítékján jelzi) «dr. Arnhold Károly, ügyvéd Sopronban» két-három év előtt egy politikai napilap-novella-pályázatán elvitte a kitűzött díjat, s azóta jóra való dolgokat várt tőle az író világ. Györkönyi Károlyt megjelent kötetek komoly törekvést és komoly czélokot kereső írónak tünteti fel. Mindig a maga lábán jár a szerző, s azon az uton, mely a Parnasszus felé visz.»

Györkönyinek «A Gerjenes kince» című elbeszéléséről, melyet a «Vasárnapi Ujság» múlt évi folyama között először, a bíráló így szól:

«A Gerjenes kince» című hosszabb elbeszélés egész regénynek szélesedik ki. Ebben is reális érdekkeket rajzol, még pedig meglepő vonzón és biztossan. Képes Zoltán mérnök vasutat akar építeni és közszémbányára talál. A Gerjenes erdő rejti a fekete kincset. De alattomos gazdája van az erdőnek, Varga Vendel, a ki rokonait kifosztotta. E körül csoportosulnak a mesének itt-ott romantikus eseményei. A romantikus elemek csak tarkítják a mesét, mely mind érdekfeszítőbbé válik. A való élet utjáról sehoh sem tér le az író s a meglepetésekért bőven kárpótól erősen igaz természetességekkel. A drámai csomókötés, s a hatóság, jól előkészített

NYÁRI ÖLTÖZÉK. — Párisi divatkép.

katasztrófa itt már nem hiányozhat. A közszémbányá fölfedezése, a vasut kiépítése s Képes Zoltán és Varga Sárika (a gonosz apa szelid lányának) házassága képezik a finálét. Némely részlete a novellának igazán pompás, a jellemző és hangulatokéltó előadás által.»

Tompa Mihály papi dolgozataira hirdeté előfizetést Miskolczról Ferenccz B. ottani protestáns egyházi-irodalmi kiadó. Méltán hívja föl a közönség, de különösen a protestáns lelkesvilág figyelmét arra, hogy kiadni szándékozik Tompa Mihálynak hátrahagyott papi műveit. Ezek az egyházi-irodalmi drágaságok huszontöt estendő óta hevernek a költő-pap örökösainél, a kik kézzől-kézre adták s már majdnem el is feledték, hogy mily becses hagyaték van birtokukban. A költőnek öteményeg egyházi beszéde ez, melyek két kötetben jelennek meg, és S. Szabó József debreczeni főgymnáziumi tanár rendezte sajtó alá. A két kötet ára, azok számára, a kik előre beküldik a pénzt, 3 forint, a bolti ára azonban magasabb. Az előfizetési pénzeket október 30-ig kell beküldeni a kiadó céghez.

Az Akadémiai Értesítő augusztusi füzeté egész terjedelmében közli Inkey Béla emlékbeszédét dr. Szabó Józsefről, a jeles geológusról. Az akadémiában tartott felolvasásból még a következőket találjuk a füzetben: «A magyar magánhangzók történetéhez», Munkácsi Bernáttól, a ki történelmünk görög történelmi kútfőinek írásmódját is magyarázza, melyekben oly sok magyar név fordul elő, de a mi kiejtésünkől eltérően írva. «Arisztófész Madarairól», Hegedűs István értekezése. «A semmiség fogalma a

polgári perjogban», Plösz Sándortól. Ezután a folyóiratok szemléje következik.

Az osztrák-magyar monarchia irásában és képmében című nagy hon- és népismerető vállalatból közelebb már a 234. füzet jelent meg, mely 15. füzeté «Magyarország» IV. kötetének, vagyis a Dunántúli leírására szentelt kötetnek, mely már-már befejezéséhez közeleg.

A jelen 15. füzetben Mosonmegye ismertetésének befejezését és Győrmege leírásának első részét vesszük, amazt Rodiczky Jenő, emezt Franciscs Norbert tollából. Mind a két író nagy gondnal gyűjtötte és állította össze a tárgyra vonatkozó adatokat s érdekes és vonzó képekben állítják az olvasó elé hazánknek e nevezetes megyéit. A sok új s részben eddig földolgozatlan részleteket magukban foglaló czikkeket díszes rajzok élénkítik, többek közt az opossvári és féltoronyi kastély, Pannonnhalma, a hédervári kastély (gr. Klun-Hédervári Károly horvát bán törzsbirtoka), Győr főbb részeinek rajza, stb. A rajzok Cserna Károly, Feszty Árpád, Hány Gyula, Jantyk M. és Kimmach L. művészeinktől valók. — A vállalat a magyar kir. állományomda kiadásában s Révai Testvérek bizományában jelenik meg kéthetenkénti füzetekben. E munka minden hazai könyvtárnál megrendelhető akár egyes füzetekben, akár kötetként, akár előfizetéssel. Egész évi előfizetés (24 füzet) 7 frt 20 kr., félévére (12 füzet) 3 frt 60 kr., negyedévre (9 füzet) 1 frt 80 kr.

Színházi igazgatók. Az operaszínháznál már elfoglalta helyét az új igazgató, Káldy Gyula, kinek működése elé nagy várakozással néznek. A sokat hányatott intézetnek szüksége is van erélyes kézre és nemzeti szellemre. — A nemzeti színháznál is megoldották az igazgatói kérdést. Paulay Ede halála óta gr. Festetich Andor mint helyettes igazgató vitte a színház dolgait. Most Festetichet véglegesen kinevezték igazgatónak. Itt is van elég tenni való s gr. Festetich már nagy buzgalommal tanusított. — A vígszínházban is van már igazgatója. Ditrói Mórt, a kolozsvári nemzeti színház vállalkozó igazgatóját szerződtette a színház részvénytársasága. A színház különben nagyban épül a Lipót-körúton. A színpad körüli rész már tető alatt van. A nézőtér fölött is megkezdik már a tető építését. A vígszínház május elsején nyílik meg. A kolozsvári nemzeti színháznál Ditrói utódja Meyeri Dezső lesz.

A színházi szünetek vége. Augusztus közepén a fővárosi színházak nyári szünete véget ért. A népszínházban aug. 16-ikán kezdődtek az előadások, a «Falu rosszá»-val, melyet az operettek szintén kiszorítottak ebből a színházból. A megnyitó előadásra nem nagy közönség jelent meg. Blaha Lujza híres szerepét, Finum Rózsit Ligeti Mari asszony, a kassai színház tagja játszotta és énekelte igen szépen. Boriska szerepét Gácsi Mariska adta, sok érzéssel és művészettel. Tirnovai mint Feledi Gáspár mutatkozott be a közönségnek. — A nemzeti színházban aug. 18-ikán, a király születés napján, tartották az első előadást. Jókai «Arany ember» színművét adták. Az előadáson jelen volt b. Bánffy Dezső miniszterelnök is. — Az operaszínházban csak szeptemberben kezdik meg az előadásokat.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az orsz. erdészeti egyesület aug. 28-án tartja közgyűlését Besztercebányán. Az egyesület elnöke gr. Tisza Lajos gyöngéldékvén, az alelnök b. Bánffy Dezső miniszterelnök vezeti a közgyűlést.

Tüztöltőkongresszusa Kolozsvárt. Az országos tüztöltőkongresszus, összekötte tüztöltő-versenyre, Kolozsvárt gyűlt össze, hol magyaros szíveslátás fogadta az ország különböző részéből érkezőket.

Aug. 18-án az előkészítő ülésre összegyülekezett összes tüztöltő egyesületek a városi színház elé vonultak üdvözölni Kolozsvár tanácsát. A tüztöltőket a közönség is elkísérte s folytonos ovációkban részesítve az idegen vendégeket, több ezren hallgatták végig a város polgármesterének, Abach Géza királyi tanácsosnak beszédét. A tüztöltők nevében Kék Lajos országgyűlési képviselő, az országos tüztöltő-szövetség elnöke felelt. Azután a tüztöltő-szövetség ügyeit tárgyalta. Délután a kolozsvári Önkéntes Tüztöltő-Egyesület nagy díszgyakorlatot tartott a nagy kaszárnya udvarán, ezekre menő közönség jelenlétében. Ebből az alkalomból bemutatatta magát a Mentő-egyesület is. Végül az

VASZARY KOLOS HERCEGPRIMÁS A SZENT-ISTVÁN-NAPI KÖRMEZENETEN.

egyesület huszéves jubileumára szolgálati érmekeket osztottak ki az egyesület tagjai között. A napot nagy kerékparveny, tüzijáték és egyéb látványosság fejezte be a sétán. Másnap a kongresszust tartották. József főherceg követező telegramot intézte a tüztöltőkongresszushoz: «Áldja meg a Mindenható a magyar orsz. tüztöltő-szövetség tizenhetedik közgyűlését és kísérije működését a legeslegjobb eredménnyel.» Délután lakoma volt. A versenyeket aug. 20-án rendezték. A tüztöltők előzetesen résztvettek a Szent-Istvánnapi körmenetben, s azután kezdődött a verseny, mely iskola-mászásból, sport-mászásból, iskola-szivattyúszerelésből és gyorszerelésből állt. Az eredményt a jury délután hirdette ki, mely szerint az első díjat, a kolozsvári adományát, egy díszes ezüst serleget a szabadkaiak, a hőlgyek díját pedig Topolya nyerte meg. Első díjat kaptak a székesfehérvári, tordai, másodrangú díjakat a szabadkai székesfehérvári és egri tüztöltő-egyesületek. Ezenkívül több magános tüztöltő is nyert díjat.

Az országos honvédegyülés. Az 1848—49. honvéd-egyesületek országos központi bizottsága elhatározta, hogy az ez évi országos honvédegyülés szeptember 24-ére hívassék egybe. A bizottság ez alkalomból fölhívja az összes honvédegyesületek elnökeiket, hogy megbízottjait mielőbb jelölje ki s lássa el megbízó levéllel. A naggyűlést szept. 23-án elő-értekezlet fogja megelőzni.

A Nemzeti Szalon kiállításainak új sorozata október elsején nyílik meg. Szent István ünnepe alkalmából is nyitva volt a kiállítás, a fővárosban időzött nagy számú vidékiekre való tekintetből. A művásárlás emelése érdekében az összes bezokkák a külföldön már régen divó, de hazánkban eddig még ismeretlen cheque-rendszert. E szerint a műpártoló kötelezi magát arra, hogy egy évig havonként bizonyos összeget fizet; ez összeg erejéig aztán a «Nemzeti Szalon» kiállításában műtárgyat vehet s a művész a vételárat azonnal megkapja. A klubélet fejlesztése céljából a «Szalon» kibérelte az egész emeletet.

MI UJSÁG?

Augusztus 18-ika és 20-ika eleveníti föl ismét Budapesten a nyár tikkasztó hevében ellankadt életet. A király születésnapjára és a nemzeti ünnepre a város fölpezsdül. A lóversenyek is meghozzák a magok közönségét. A mulató helyeket, fogadókat, étkező helyiségeket ekkorra szokás kifesteríteni, fölfrissíteni; a színházak megnyílnak. A király születés napja a lojalitás ünnepe, melyet minden templom isteni tisztelettel ül meg. A középületeken, a Dunapart kikötőin zászlók lobognak. A Mátyás-templomba a kocsik hosszú sora viszi föl az előkelő világot az isteni tiszteletre. A miniszterek, állami polgári és katonai hatóságok ott gyűlnek össze. Vaszary Kolos hercegprimás, mióta az egyházfejedelmi méltóságot elfoglalta, a kettős ünnepre, mindig félbeszakítja nyaralását. Balaton-Füredről most is feljött Budapestre, mely neki már ép úgy székelyhely, mint Esztergom. Ő végezte a király születésnapján tartott hálaadó isteni tiszteletet az idén is. Jelen voltak élükön báró Bánffy miniszterelnökkel Budapesten levő összes miniszterek. Délben a mi-

niszterelnök díszebédet adott, melyre sok előkelőség volt kivatalos, míg a katonai előkelőségek Lobkovitz Rudolf herceg hadtestparancsnoknál gyűltek össze. A király születésnapjának fényes látványossága a vérmesei tábori mise, melyre az összes helyőrség kivonul, s rengeteg küzönség lepi el a mező magas partjait, a budai hegyoldalt, a bástyákat, a pompás serpertin utakat. Az idő nagyon kedvezett a kettős ünnepre, a pár napi barátságosan idő kiderült, s napfény ragyogott ismét. Szent István ünnepe az ország minden vidékéről most is nagy tömegeket hozott össze a fővárosba. Mikor az olesó vasúti vonatok indultak erre a napról minden irányból Budapestre, egészen természetes volt, hogy ezrek és ezrek választották ezt a napot Budapest megnézésére. Most azonban az év minden napján olesó az utazás, mégis a vidék-ről érkezők tömege nem fogy. A nemzeti ünnep hagyományos kegyeleke most is mozgásba hozza a vidéket, és tanui vagyunk a szép látványoknak, mikor az ország fővárosának utcáit, nyilvános helyeit valóssággal elárasztja a derék falusi nép. Sőt most még inkább, mint az előtt, kivált az idén, mikor a ki tehet, bizonyos büszke kíváncsisággal akarta megismerléni a milleniumi ünnep előkészületeit, a rombolásokat, az építkezéseket, a készülő dunai hidakat, a kiállítás épülő palotáit. Budapestnek évről-évre szaporodik a megnézni valója, de azért minde-nyik hely ostrom alatt volt. A nemzeti muzeum bejáratánál egy csapat szolgál csak azzal foglalkozott, hogy a botokat és napernyőket átvegye és visszaszolgáltatassa. Ki volt nyitva minden osztály és szorongásig elpeve mindenik. A városliget egész nap nyüzsgött. Ezen a napon csak igazán az ország fővárosa Budapest. És ezen a napon és Buda is viszszafooglalja régi jogait. Délelőlt Buda a főváros. Pest legtávolabbi külvárosaiól is Budára sietnek. Az utolsó egy-két estendő alatt nagyot szépült a régi és elmaradt város. A királyi palota építése egészen átalakította. Az óriási bástya-falazat, mely részint új feljáról, részint a királyi lak alapjál szolgál, az elhagyott hegyoldalt megelevenítette, megszépítette s egymás után emelkednek körülte a nyári lakások, fent a váriban pedig a paloták. A Krisztina-város egész villa város már. A Mátyás-templom fehér tornya messze ellátszik mindenfelé s mintegy fölhívja a figyelmet az eddig kevésbé ütt Budára. Az istvánnapi körmenet Budavára egy megett, hogy ember ember hátán várta a processziót. Maga a körmenet ma nem oly fényes, mint a hatvanas években volt, mikor az arisztokraták is oly nagy számmal vettek részt benne, de a hatalmas tömeg részvéte imponáns. A Budapesten időző méltóságok ma is megjelennek a Szent-Jobb körül: miniszterek, államtitkárok, bíróságok, a különböző hivatalok legfőbb személyei, az egyetem

rektorok, polgármesterek, az országgyűlés tagjai, ragyogó egyenruhájú katonatisztek, foszesen lépdelő hadseregbeli és honvédségi csapatok. Így viszik körül a Szent-Jobbot a palota kápolnájából a Mátyás-templomba s onnan vissza. A körmenetet Vaszary hercegprimás vezette; a Mátyás-templomban Kereskenyi érdi plebánus tartotta az egyházi beszédet. Közbe az ágyúk dörögtek a Gellérthegyen s a katonaság sortűzetet adott. Messziről jött külföldi, ki ezen a napon látja Budapestet, igazi nemzeti ünnepek tanúja.

A király Visegrádon. A visegrádi erdőgondnokság értesítést kapott a főudvarmesteri hivataltól, hogy a király szeptember közepén, valószínűleg 16. és 19-ike között Visegrádra érkezik, Lipót bajor herceg kíséretében. A főudvarmesterei utasítás folytán az erdőgondnokság megkezdte az erdei utak javítását és a vadászterület rendezését.

Ferencz Ferdinánd főherceg állapota. Ferencz Ferdinánd főherceg egészségéről nyugtalanító hírek terjedtek el. Ezeket azonban megczafolják. A főherceg déli Tirolban, Mendelhofban időzik, hol az egészséges levegő s a nyugalom nagyon jó hatással van a főhercegre, ugy hogy udvari orvosra, dr. Eisenmenger kijelentette, hogy a legjobb eredményt várja a kúrától. A főherceg csakugyan sokkal jobb színben van, a mit különösen annak köszönhet, hogy csaknem mindig a friss, ózondús levegőn tartózkodik. A nap legnagyobb részét udvarmesterével és orvosával a szabadban tölti s nagyon szeret a vendégek között lenni a fogadó teraszán, a honnan gyönyörű kilátás nyílik. A főherceg a vendégek között ebédelt a fogadó verandáján vagy az étteremben.

A Kertészeti Egyesület József főhercegnél. Az Országos Kertészeti Egyesület 23 tagja az egyesület védnökének, József főhercegnék meghívására kirándult Alesuthra s megsemlélte a főherceg gyönyörű parkját. A szives házigazda főherceg a tüztöltő-torony melletti kapuban fogadta vendégeit báró Vécsey főudvarmester társaságában. A főherceget az egyesület elnöke, Emich Gusztáv üdvözölte, a mire József főherceg nagyon szívesen válaszolt s elmondta, hogy atya nyomdokait követve, hiva a kertészetnek és az is lesz mindig. Délben ebédre voltak hivatalosak a vendégek. Felköszöntökben nem volt hiányosság és természetesen a szives házigazda kapta a legtöbb jó kíváncságot.

A miniszterelnök mellszobra. Róna József szobrász báró Bánffy Dezső miniszterelnök mellszobrát készíti. A szobor a melyet Róna márványba farag, az ezredéves kiállítás képművészeti osztályában lesz látható.

A külügyminiszterium sajtó-osztályának vezetője. Báró Falke János halálával a külügyminisz-

A SZENT-ISTVÁN-NAPI KÖRMEZENET BUDA VÁRÁBAN. — Weinwurm Antal fényképe után.

BUDAPESTI CZÉGEK.

Jury-tag és több kiállításon kitüntetve.
BUCHHALTER-féle
 első magyar mű- és vegytisztító intézet
 Budapest, Ferencz-kört 20. sz.
 Férfi- és női ruhák, csipkék, függönyök, szőnyegek és minden e szakba vágó cikkek a legutányosabban tisztítottak.
 Posta ertesítés után a ruháért hátsós küldünk és vissza küldjük.

Herbstler Ferencz
 mechanikus.
 Varrógép- és velociped-raktár.
 Akácfa-utca 5. sz., a népszínházzal szemben. Ajánlja gazdagon felszerelt raktárát a t. közönségnek mindenemű, legjobban szabályozott varrógépekből.
 Javítások szilárdan, személyes felügyelet alatt teljesítenek.

Fényképészeti készüléteket
 műkedvelők számára, legjobb uti-távosképeket a tirage rapid, kitűnő szemüvegeket megvizsgált maximal-láshőmérőket, Aneroïd (légsúlymérőket) szabadalmazott rajzeszközöket ajánl
CALDERONI ES TARSA.

Báró Kemény Zsigmond
 összes beszélei.
 Kiadja a Kisfaludy-Társág.
 Két kötet.
 Ára füzve 3 frt, vászonba kötve 3 frt 60 kr.

LATZKOVITS A.
 BUDAPEST,
 IV. kerület, Váci-utca 22. szám.
 Cs. és kir. szabadalmazott fehérnemű-gyáros ajánlja
 uri divat- és fehérnemű-ujdonságait.

Hirdetések felvételnek a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utca 4. szám alatt.

Telefon 1156. **Ditrichstein M.** Telefon 1156.

Lakás- és ablaktisztítási padló-beeresztési vállalat.
 V. ker., Erzsébet-tér 13. szám alatt.

Tisztít alaposan, pontosan és olcsón egész lakásokat, új épület, üzleti helyiséget; ugyancsak padlók beeresztése és lakirozása legjobban lesz eszközöltetve, továbbá elvállalja a fergek alapos kiirtását.
 Ablaktisztítás bérletben nagyon olcsón és pontosan, csakis megbízható munkások által.

KÉZDI-POLYÁNI
„VÉNUS”
 AVILÁGNAK LEGSZÉNSAVDUSABB TERMEZETES ÁSVÁNYVÍZE

Fontos gyomorbetegeknek!
 a Barella P. F. W.-féle
Világi gyomor-por.
 Kétféle. Páris 1889. Genf 1889. Brüsszel 1891. Magdeburg 1893. Bécs 1891. London 1883. Chicago 1893.
 Kiváló eredménnyel használják mindennemű gyomor-betegségek ellen, mint: gyomorgöres, gyomorsav, égés, ugyancsak vese- és hólyagbajoknál, megszüntet azonnal mindennemű fájdalmakat.
 Hogy minden kételkedésnek elejét vegyem, ingyen, csak a portó megtérítése ellen, küldök mintákat! —
Valódi csak dobozokban 1 frt 60 kr.
 Berlin S. W. Friedrichstr. 290-1. **P. F. W. BARELLA**
 francia orvosi társulatok tagja.
 Raktár Budapesten **Török József** gyógyszer. Király-utca.

MATTONI GISSHÜBLER
 SAVANYUKUT

Melyik erősebb?
 Eredeti regény.
 Irta ifj. Ábrányi Kornél.
 Ára füzve 2 frt.

Wasmuth
 féle **tyuk-szem-gyűrű**
 az órában
 3-szor 24 óra alatt meggyógyít minden tyukszemet.
 Egy óra ára 60 kr, vidékre 80 kr. Előzetes bekioldása mellett bérmentve.
 Főraktár: **TÖRÖK JOZSEF** gyógyszer. Király-utca 12.

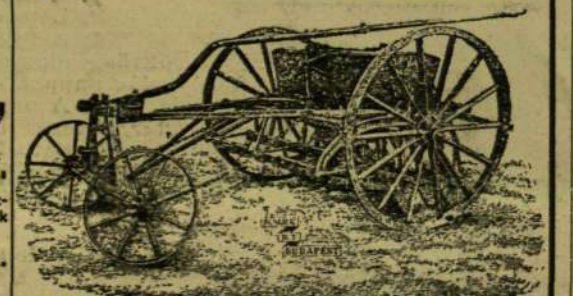
RÖSER JÁNOS nyilv. tan- és nevelő-intézet
 BUDAPEST, Aradi-utca 10. szám, Röser-ház.

Ezen intézet alapított 1853-ban. Eddigi tanulók száma 13.355; magában foglalja:
 a nevelő-internátust, melyben vidéki családok fiait teljes ellátást, felügyelet és nevelést nyerne;
 a kereskedelmi iskolát, amely egyenrangú és egyenjogú a keresk. akadémiai iskolákkal, záróvizonyítványai az egyévi katonai szolgálatra jogosítanak;
 a polgári iskolát, mely egyenrangú és egyenjogú az állami és községi iskolákkal. Növekedék felvétele augusztus 31-ig. Tanácsos azonban a beiratást minél előbb eszközölni, mert az elmúlt évben sem adhattuk a később jelentkezőknek helyet. — Értosítést küld és felvilágosítást ad az igazgató:

RÖSER JÁNOS, Budapest, VI., Aradi utca 10.

SCHLICK-féle vasöntöde és gépgyárrészv.-társ. BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: VI. kerület, külső Váci-ut 29—35. szám. Városi iroda és raktár: Podmaniczky-utca 14. szám.
Gőz- és járgány-cséplőkészületek,
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék,
 mélyítő és egytetemes acél-ekék, eredeti SCHLICK- és VADTS 'éle
egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,
 valamint
Schlick-féle szab. HALADÁS sorbavetőgépek.
 Takarmánykészítő gépek, daráló, őrlőmalmok és mindennemű gazdasági gépek. Eredeti amerikai kéveket és marokrakó arató-gépek és fűszárító gépek, szállítható mező vasutak stb.
 Előnyös fizetési feltételek. Legutányosabb árak. Árjegyzékek ingyen és bérmentve

WEINWÜRМ ANТАL
 fényképész első magyarországi chemigraphiai műintézete
 Budapest, IV., Károly-utca 3.
 készíti mindennemű színképeket, autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia után. Alaprajzok, térképek, hálozatok fotolitográfiai úton a legúj-nyosabban sokszorosítottak.
 Külön berendezés házonkívül való fénykép felvételekre.

A 82,502/11. sz. rendeletben a magaskormány részéről ajánlva
Tűzi fecskendők
 tökéletes ventilrendszerrel (központi fém-ventilek egy conusban egyesítve). Különlegességek, közegek, tűzoltók és gyárak részére, tűzoltó szerek minden nemben, anihilátorok, kender- és spirál-tömítők, felszerelések tűzoltók számára, sisakok, övek, stb., szab. létrák, építési és kutszivattyúk, mindennemű armaturák, gőzfertőtlenítők, szerszámok, juttányos árban jóállás mellett kaphatók
Tarnóczy
 tűzoltószerek és gépgyár-részvény-társaságnál Budapesten.
 Gyár: Külső Váci-út 95. — Mintatelep: Teréz-kört 36. sz.

!!Korszakunk követelménye!!
 Egy fog 1 frt 50 kr.
FOGAK
 készítettnek
GRÓSZ LAJOS
 fogtechnikai műtermében, Budapesten, Magyar-utca 2. szám, a legjobb amerikai anyagból Egész fogsorokat ugyanezen arányban. 1878-ban alapított műtermem 1895 augusztus 1-én Kerepesi-ut 6. Kerepesi bazár II. emeletére helyezem át. Unnep és vasárnapon található d. u. 5-ig.

VASÁRNAPI UJSÁG

35. SZÁM. 1895. BUDAPEST, SZEPTEMBER 1. 42. ÉVFOLYAM.

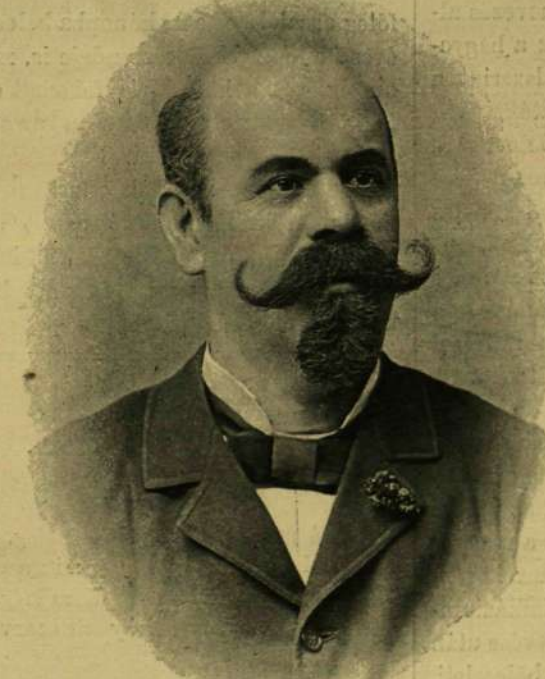
Műfajtái feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.— Kétféle — 2.50 Külföldi előfizetőkhez a postailag meghatározott viládjai listára csatolva.

A NEMZETI SZÍNHÁZ ÉS AZ OPERAHÁZ ÚJ IGAZGATÓI.

Az ország két első műintézete, a nemzeti színház s a m. kir. operaház csaknem egyidőben új igazgatót kapott. A művészek és a művészet iránt érdeklődő közönség figyelme ez idő szerint a két új igazgató személye felé fordul.
 Kétségtelen, hogy előadó művészetünk birodalmában a legfontosabb két állás az, a melyre a kormány bizalma Káldy Gyulát és Festetich Andor

zánkban született. Ha nyilatkozataival tetteit állítjuk szembe, bátran elmondhatjuk, hogy ő maga sem tekintette magát magyarnak.
 Ő alatta történt, hogy a magyar opera fényes művészi és anyagi eszközei mellett is német művészi provinciává törpült, hogy a játékréndről a régi magyar zene-dramák teljesen letűntek s az újabb eredeti termékek a legmostohább elbánásban részesültek. Kreutzer, Lortzing és más kisebb német zeneszerzők avult alkotásai, melyeket a német sovínizmus is csak kegyeletből emleget, nálunk Nikisch igazgatása alatt a színházi időszak legelénkebb napjaiban teljes

megvalni, nem is szólva azon időközökről, mikor kormánybiztosok és intendáns-helyettesek vezették az intézetet, s mikor az igazgatói szék teljesen üresen állott.
 Ilyen körülmények között szölitotta föl Nopcsa Elek báró kormánybiztos Káldy Gyulát az opera vezetésére. Az egész magyar sajtó örömmel üdvözölte azt a hirt, hogy Káldy a neki följánlott igazgatói állást elfogadta.
 Káldy nem új ember az operánál. Éveken át volt főrendezője, s mint ilyennek bőséges alkalma volt, hogy a művészi személyzet használhatóságát, a játékréndre fölvetett operákat s

KÁLDY GYULA.

GRÓF FESTETICH ANDOR.

Andor grótot helyezte. Kinevezetésük fontosságát még növeli a mi körülményeink sajátossága, a színházi életünkben történt változások, az elmérgesedett személyi ügyek s az ezredévi ünnepek közelsége.
 E nyár izgalmas eseményei között elsőrendű helyet követelt magának az a mód, a melyvel Nikisch Arthur, az opera volt igazgatója az intézettől megvált. A külföldi s nevezetesen a német sajtó máig sem szűnt meg róla beszélni. S ez igen természetes, minthogy Nikisch európai híru zenész, ki pályája javát német színházaknál töltötte el, s kit sem idebent, sem odakint nem tekintett magyarnak senki, noha ha

pompában vonultak a szinpadra. A játékrénden Wagner uralkodott. A Wagner-imádságban versenyeztünk a német szinpadokkal, s minden erőnkkel az a versenyzés emésztette föl.
 A magyar opera e miatt igen szomorú napokat látott. Szinpadán a magyar nyelv sehogy sem tudott jogaihoz jutni; szerződött elsőrendű tagjainak egy része olaszul énekel, s a magyar zene a hamupöke szomorú sorsában tengett.
 Az opera az idegen szellem uralkodását már előtte sem volt képes ellensúlyozni. Ehhez járultak éles személyi ügyek, melyek következtében tíz év leforgása alatt öt új intendáns és három igazgató volt kénytelen az intézettől

közönségünk izlését kitanúlja. Ezeknek alapos ismerete igen meg fogja neki könnyíteni az igazgatás terhet. De Káldy Gyulát ezen felül a magyar zene egyik legelkésebb hívének is ismeri az ország. Mióta az operánál viselt rendezői állásától tisztán személyes okokból megvált, mint a magyar zenei kinecs finom ízlésű gyűjtője tette nevét országosan emlegetetté. A kurucz-dalok föllevenítésével és nyilvános előadásával aratott diadalait a napi sajtó is éveken át a legfigyelmelebb méltatásban részesítette.
 Az opera művészi személyzete bizalommal látja őt új állásban, s általánosnak kell monda-